

RAPORTU
DI ANALIZA A SITUATSIILJEI CU ORGANIZATSIILI
TSIVILI CARI LUCREADZĂ PI ACTIVITĂTS LI GATI CU
REALIZAREA A NIINTARILJEI SHI APURAREA A ĂNDREPTURLOR
ATSELOR CARI PRICAD A COMUNITĂTS LOR

Ăndreptu di: Zoran Stoicovschi, consultantu

Ciarshar, anlu 2013

CONTSĀNIRI

Acronimi	3
1. Introdutsiri	4
2. Rezime ghenralā	4
3. Analizā gheneralā a situatsiiljei tu sectorlu tsivil	6
3.1. Contseptu shi definitsii a organizatsiilor tsivili dupu leghislativa di acasā	6
3.2. Categorii a organizatsiilor tsivili tu RM	10
3.3. Categorii, numir shi sferil di lucru a organizatsiilor tsivili cari lucrează cu și prelucrări a comunităților tu RM	12
4. Mehanizmi ti colaborari anamisa di organizatsiili tsivili (OTSi) shi Guvernul shi partitsipari a OTSi tu adutsearea detsizii	15
4.1. Mehanizmi ti colaborari	15
4.2. Partitsipari a OTSi tu adutsearea a Detsiziilor pi nivel natsional	16
4.3. Partitsipari a OTSi tu adutsearea a Detsiziilor pi nivel local	18
5. Resursi ti finansari a organizatsiilor tsivili	20
6. Analizā a situatsiiljei actualā a OTSi tu sfera di promovarea shi apurarea a și prelucrării a ma nitslor comunităts etnitsi	24
6.1.Informatsii ghenerali ti analizatili organizatsii	24
6.2.Dutseari shi condutsiri a analizatilor OTS	24
6.3.Adrari plan shi agiumti rezultati a OTS cari suntu analizati	25
6.4.Menajament a resursilor cu oaminj	26
6.5.Capatsitati financială shi materială shi condutsiri cu resursi locali	29
6.6.Relatsii cu publica shi comunicatsii cu alti organizatsii/institutii	33
6.7.Factori externi shi interni	35
6.8.Planuri yinitoari a organizatsiilor	37
7. Concluzii shi dimāndări	38
Referentsi	41
SUPLIMENTI	42
1. Ufilisit chestionar ti notă	

ACRONIMI

1. ARĀC - Aghentsia ti realizari a āndrepturlor a comunitātslor tu RM
2. AIL - Aghentsii ti intrari la lucru ali Republica Machidunia
3. FBD - Fondu balcanic ti democratii
4. GRM - Guvernu ali RM
5. ISR - Institutsii di stat ti revizii
6. ISS - Institutsii di stat ti statisticā
7. OTS - Organizatsii tsivilā
8. OTSi - Organizatsii tsivili
9. UE - Unia Europeană
10. EIDHR - Instrumentu european ti democratii shi āndrepturli a omlui
11. RCL - Reoni a condutsiriljei localā
12. FEB - Fondu european ti Balacan
13. NATSF - Nom ti asotsiatsii tsivili shi fondatsii
14. NAF - Nom ti asotsiatsii shi fondatsii
15. ATS - Asotsiatsii tsivili
16. NTSAP - Nom ti donatsii shi sponzorizari a activitātslor publitsi
17. CRCL - Comunitati a reonilor a condutsiriljei localā ali Republica Machidunia
18. CE - Cantselarii executivă
19. IPA - Instrumenti ti agiutor ninti intrarea tu UE
20. GIP - Giudicator public
21. SDE - Sud Datlu ali Europa
22. MA - Ministeriat ti Ādreptu
23. MLI - Ministeriat ti lucărli interni
24. MLE - Ministeriat ti lucărli externi
25. MF - Ministeriat ti finansii
26. MLPS - Ministeriat ti lucru shi politicā sotsialā
27. MCL - Ministeriat ti condutsiri localā
28. MCL - Ministeriat ti condutsiri localā
29. MS - Ministeriat ti sănătati
30. MESH - Ministeriat ti educatsii shi shtiintsă
31. MTL - Ministeriat ti transportu shi ligături
32. TSMCI - Tsentrul machidunescu ti colaborari internatsională
33. ONG - Organizatsii niguvernamentală
34. CO - Comitet ti observari
35. OIP - Organizatsii di interes public
36. OSCE - Organizatsii ti sigurantsă shi colaborari tu Europa
37. MCE - Ma njits comunitāts etnitsi
38. PP - Partii polititsi
39. TPA - Taxă personală di amintatic
40. RM - Republica Machidunia
41. SDC - Aghentsii shvartsarească ti developari shi colaborari
42. SĀE - Secretariat ti āntribări europeani
43. FSRY - Federatsia sotsialistică ali Republica Yugoslavia
44. CC - Comitet di condutsiri
45. FDSM - Fondatsii dishclisă sotsietati ali Machidunii
46. TSDI - Tsentrul ti developari institutsională

1. INTRODUTSIRI

Tu chirolu di 13 di mai - 10 di ciarshar, anlu 2013 s-realiză protseslu ti ãndridzeari a **Analizăljei a situatsiiljei cu organizatsiili tsivilii cari lucrează și activitățile legate de realizarea și menținerea relațiilor intercomunitare și apărarea intereselor comunităților etnice**, ti lipsiturli a forumului partisipativ organizat di parti a Aghentsiiljei ti realizari a ãndrepturlor a comunităților (ARÄC) cu sustsâniri di parti a misiiljei al OSCE, cu scupo s-determineadză situatsia actuală cu capatsitetili ti organizari a organizatsiilor tsivilii (OTSi) cari lucrează și cu ma njitsli comunității etnitsi tu Republica Machidunia, cum shi s-determineadză ma largul ambientu tu cari lucrează și organizații.

Ti lipsiturli alushtui raportu, eara realizati analiză a regulativăljei leghislătoară, analiză a documentilor actuali shi cercetări ti sectorlu tsivil, analiză ti determinari a situatsiiljei cu capatsitetili ti organizari shi lipsitili shteri shi posibilității ti a lor developari. Tuti informatsii cari eara adunati eara ghini analizati shi băgati tu aestu raportu.

Cându s-realiza analiza ti organizarea, ãndreptu s-partisipeadză tu anchetili avea mash reprezentantsălji a OTS cari avea competentsii ti condutsiri tu OTS cari li avea lipsitili informatsii. Cercetarea eara anonimă, a informatsiili păñă cari viniră eara prilucrati individual shi prezentati ca informatsii sumari shi ca concluzii.

Di ispeti ca apandăsi eara dată pi njic numir di chestionari, rezultatili di aestă analiză lipseashti s-ljea cu rezervă, ca nu suntu scoasi di ma mari exemplar di organizatsii.

Rezultatili di Analiza eara prezentati la Forumul partisipativ tsănut pi 20 di ciarshar, anlu 2013, la cari reprezentantsălji a OTSi cari eara prezentsă, avea posibilitati s-da a lor contributsii ti adutseari a concluziilor.

Analiza eara realizată di parti a consultantul Zoran Stoicovschi, cari lu realiză aestu lucru ca consultantu tu colaborari cu reprezentantsălji a ARÄC shi OSCE, a dupu atsea lu ãndreapsi shi aestu raportu.

2. REZIME GHENERALĂ

Organizatsiili tsivilii cari lucrează și cu ma njitsli comunitățis (MCE) tu RM, gioacă mari roljă tu apurarea a ãndrepturlor shi interesili alushtor comunității etnitsi (Bosniacs, Armăni, Romi, Sărghi, Turci, Egipteni, Torbeshi, Croats shi ashi ma anclo). Sferi prioritari ti lucru alushtor OTSi suntu activitățili ti *developari a culturăljei, avigjeari a tradițiiljei shi ufiliseari a limbăljei a comunitatiljei etnică respectivă, cum shi activității ti apurari a ãndrepturlor a omlui shi ãndrepturli minoritari. Aesti organizații asigurează condiții către a lor membri shi să-lumtăti nai ma grealili antribări (ca ex. Ma bună posibilitati ti educatsii, Alumtari contra stereotipurii către ma njitsli comunității etnitsi, Partisipari tu bana publică shi politică, Integrari sotsială shi economică a ma njitslor comunității etnitsi, shi ashi ma anclo).*

În ligătură cu structura etnică a membrilor alushtor OTSi, pisti 70% di membrilji suntu di grupa etnică cari easti prezentată di parti a OTS respectivă. În ligătură cu numirlu a membrilor, aesti organizații au aproape 50 di membri, di cari ma multu suntu muljeri (52.1%), a membri mascuri suntu 47.9%. Di numirlu total a membrilor, mash 27% suntu activi, a în ligătură cu structura ti ilichia aesti OTSi au mari numir di tiniri membri (85.5% suntu pi ilichii păñă di 40 di anj). Atsea zburashti ti potențialu alushtor OTSi, cari au cadar cari poati s-li realizează activitățili tu atseali organizații.

Cu analiză a capatsitetului ti organizari alushtor organizații, poati s-aducă concluzii ca au lipsitură ti developari a organizăriljei tu yinitor, nai ma multu tu partea ti ãnsânătusheari a sustsâniriljei finansială

shi ti ma bună organizari. Ma spetsific easti atsea tsi la ună parti di OTSi ari lipsitură di adrari distinctsii anamisa di partea di condutsirea shi partea di executiva a organizatsiilei, adrari conditsii ti ma bun capatsitet democratic shi activari a membrilor a organilor ti condutsiri shi tu organizatsia.

Ma mari parti di OTSi actsenteadză ca la easti lipsit trening ti amintari programi shi proecti di UE (IPA, EIDHR, shi ashi ma anclo), shi atsea tu partea di adrari plan shi āngrăpseari proecti, Menagiment a proiectilor di UE, Menagiment a finansiilor ti proectili di UE shi ashi ma anclo. Āndridzeari plan ti finansii ti OTSi a MCE, easti prioritati importantă ti aesti OTSi.

Tu partea ti ma buni relatsii institutsionali alushtor organizatsii, s-dimăndă ma mari focus s-bagă pi prezentarea shi adrari lobi ti āntribărli cari suntu di inters a membrilor a MCE di ninti alăntor institutsii.

Parti di dimăndărli di aestă analiză suntu ti lipsitura ti adrari ma buni nomuri ti lucru a organizatsiilor tsivili, realizari a regulilor tu NAF (ti taxi shi ma njică vamă ti OTSi) cari nica nu s-realizeadză, cum shi colaborari ma intenzivă cu institutsiili guvernamentalii tu crearea a politichilor shi tu adutsearea a nomurlor.

Tu atsel contextu, Guvernul ali RM, lipseashti s-adară mehanizmu ti sustsăniri a lucurlui a organizatsiilor tsivili a ma njitslor comunităts etnitsi, cu asigurari finansi ti anvăleari a hărgilor operativi (cantselarii, tehnica, personal tehnic), cum shi ti realizari a programilor a lor anuali, cu cari va s-asigureadză developari tu continuitet a ma njitslor comunităts etnitsi, āndrepturli a lor shi spetsifichili culturali tu RM.

GRM lipseashti s-agiuță pit vără aghentsii di stat (ca ex. ARĂC), ān cadur a programilor a lor anuali, s-da granturi a OTSi a MCE, cu scupo ma efectiv promovari shi apurari a interesilor a MCE tu RM.

Crishteari a capatsitelilor a OTSi a MCE, multu va s-priaducă ti realizari a āndrepturilor a ma njitslor comunităts etnitsi tu statlu a nostu.

3. ANALIZĂ GHENERALĂ A SITUATIILJEI TU SECTORLU TSIVIL

Ti prota oară fundarea a organizatiilor tsivili moderni tu Republica Moldova a sursează la chiroli ninti proclamarea a independențăljei a statului tu ahurhită a anilor naudzătă a etărjei tricătă shi tu continuitet egzistădă până ază. Formați organizați tsivilă avea nica tu eta 19, a tu chiroli după A-doile polim mondial, nai ma multi ori tu formă a ashi dzăsilor organizatiilor a sotsietatiljei (organizatiilor a muljerelor, aliensă a tinilor, idhea ashitsi Crutsea aroșii, shi ashi ma anclo). Idghili eara sum căciulă a Partiljei comunistice cari eara pi puteari, shi nu priadutsea multu ti liber articulari a lipsitulor shi interesili a bănătorilor ali Republica Moldova Sosialistică di atsel chiro.

Tu anjii dit soni numiru a OTSi ducheashtă criseare - până la anlu 2010 tu Republica Moldova eara reghistrati 11.457 asotsiatsii shi fondatsii. După adutsearea a năului NOm ti asotsiatsii shi fondatsii (NAF) tu meslu aprir, anlu 2010, tu sinfunilji cu lipsitura ti diznău reghistrari a OTSi, până di meslu martsu, anlu 2012, numiru a OTSi eara 3.732. S-mindueashtă ca tu aestu momentu ari aproapea vără 4.500 di OTSi.

3.1. CONSEPTU SHI DEFINITSII A ORGANIZATIILOR TSIVILI DUPU LEGHISLATIVA DI ACASĂ

Egzistarea shi funcționarea a organizatiilor tsivili tu RM, easi prota sh-prota di Constitutsia ali Republica Moldova, cari tu articolu 20 u defineadă shi "garantează libertatea ti asotsiari ti realizari shi apurari a ăndrepturilor politisci, economisci, sotsiali, culturali shi alti ăndrepturi shi pistusini a bănătorilor".

La anlu 1998 eara adus Nomlu ti asotsiatsii a bănătorilor shi fondatsii (NABF), cari lu alăxi veclju nom ti organizatiilor a sotsietatiljei di chiroli ali FSR. După malju dză 8 anj alumtari shi adrari lobi a OTSi cătră guvernuri diferenți ali RM, definitiv tu meslu aprir, anlu 2010 easti adus Nomlu ti asotsiatsii shi fondatsii (NAF), cari ca nom da cadur yuristic stimulativ ti funcționari a organizatiilor tsivili tu Moldova.

NAF asigură posibilităti ti ma liberal asotsiari a bănătorilor ali Republica Moldova, ma shi a xenilor, persoani yuristici shi bănători cari nica nu au 18 di anj s-fundeadă asotsiatsii shi fondatsii.

Cu aestu nom ti prota oară s-da posibilităti asotsiatsii, fondatsii shi aliensili direct s-organizează activități economice di cari poati s-amintă fără s-fundeadă asotsiatsii comertsială (companii), cu atsea tsi amintaticlu amintat di atseali activități va s-lipsească s-ufilisească ti finansari a lucrului a organizatiilor.

NAF ari 110 di articoli amprentătu 14 di capiti. Gheneral, nautătsli cari li adusi aestu nom suntu prezentati tu aestu paragrafi, iu suntu amprentăti ma importantili capiti a NAF.

Tu capitolu **"Reguli ghenerale"** s-adără distinctii a organizatiilor tsivili di alanti formi di asotsiari (partii politisci, sindicati, comori shi alti), shi s-defineadă formili di asotsiari la organizatiile tsivili, scljeama asotsiari tu asotsiatsii, fondatsii, aliensi shi formi organizatiioni a xeanilor organizatiisii.

Ună di nautătsli easti atsea tsi organizatiile reghistrati tu sinfunilji alushtui nom au benefitsii ti taxa shi vamă (ar.7). Ma iara, di ispeti a nisinfuseariljei a nomurlor di ashi dzăsa sferă economică cu aestu nom, practic organizatiile sh-pi năga este regulă nu au cana benefitsii ti taxa shi vamă. Este scljeamă ca cându va s-adără importu a vărnui lucru cari suntu tu interes a targhet grupilor cari organizatiile li prezentează va s-păltească ma njits vami. Este mindueari nica nu easti operativizată tu praxă.

Tu partea ti “**Printsipi fundamentali**” s-defineadză printsipili ti functsionari a organizatsiilor shi atsea: independentsă, transparitati shi public lucrari, activităts nipolititsi shi initsiativi tu bana publică.

Regula ti niprofitabilitati (ar.12) poati multu s-priaducă ti ţănsănatusheari a situatsiile finansială a organizatsiile. Scljeama, organizatsiili nu poati s-fundeadză ta s-amintă, ma poati s-organizeadză activităts cu cari poati s-amintă, cara s-hibă activitatea ligată cu scupadzli determinati cu statutlu. Aestă scljeamă ca vără servisi cari li da organizatsiili, ică vără producti cari li producteadză poati s-li vindă shi s-amintă, cari va s-hibă ufilisită ti realizari a scupadzlor tu statutlu.

Cara s-nu hibă atseali activităts cu cari s-amintă ligati cu scupadzlor a organizatsiile, ari ună altă optsi (cari u avea shi tu NATSF) organizatsia s-fundeadză ahorghea subiectu yiuristic (DOO, DOOEL), eara cu limitari ca nălu subiectu amintaticlu lipseashti s-lu toarnă tu organizatsia fundatoară ti realizari a scupadzlor di statutlu.

Tu capitol “**Asotsiatsii**”, easti definată ca forma fundamentală ti organizari a bănătorlor easti asotsiatsia. Asotsiatsii poati s-fundeadză nai ma niheim tsintsi fundatori, di cari trei di fundatorli lipseashti s-aibă loc ti bănari ică shideari pi teritoria a statlui. (ar.15). Asotsiatsii a bănătorlor poati s-fundeadză persoani cari au umplută 15 di anj cu dari documentu ti sinfunilji ti fundari asotsiatsii di parti a a lor reprezentantu leghislativ, ti scupadzli ti cari s-fundeadză asotsiatsia tu sinfunilji cu nomlu (ar.15, p.3).

Asotsiatsia s-fundeadză pi adunarea ti fundari cându s-adutsi actu ti fundari, programă, statut shi s-aleg organili a asotsiatsiilor (ar.16). Membrura tu asotsiatsia easti volonteră. Fundatorli a asotsiatsiile suntu egal cu tuts alantsă membri, cu idghi șidrepturi shi obligatsii. Persoana cu amplini 14 di anj s-fatsi membru tu asotsiatsia cu dari ţănsimnat documentu ti sinfunilji a a lui reprezentantu leghislativ ti membrură tu organizatsia tu sinfunilji cu nom. Persoanili cu limitată posibilitati ti activităts ică persoanili a curi lă easti loată posibilitatea ti activităts poati s-hibă membri a asotsiatsiile cu dari ţănsimnat documentu ti sinfunilji a a lui reprezentantu leghislativ ti membrură tu organizatsia tu sinfunilji cu nom (ar.19). Cafi ună asotsiatsi lipseashti s-aibă reghistar a membrilor shi a organilor, cu informatsii fundamentali ti elji, cari s-ajureadză nai ma niheim ună oară tu doi anj. Informatsiili di reghistarlu a membrilor suntu apurari tu sinfunilji cu regulili ti apurari a datilor personali shi informatsii clasificati. (ar.20).

Organi cari asotsiatsia lipseashti s-li aibă dupu nom suntu: Adunari shi reperezentantu dupu nom. Membri a Adunarii suntu tuts membri a asotsiatsiile, cu idghu șidrepturi shi obligatsii (ar.22), fără diferentsă desi suntu fundatori ică suntu viniti ma amănat. Adunarea, cu scopo ma lishor condutsiri, cara s-aibă ma mari numir di membri, ică s-află tu reonuri diferenți a statlui poati s-lucreadză dupu printsipiu di condutsiri cu delegats, scljeama s-aleagă comitet Directiv ică Executiv a curi va Iji delegheadză a lor competentsii. Ma shi tu aestă situatsii nai ma analtu organ easti Adunarea shi organlu mash li dutsi lucărli tu numă a Adunarii, a responsabilitatea iara easti a tutulor membri. Nomlu taxativ li spuni competentsiili a Adunarii (ar.23), ma da shi lărdzimi tu lucrarea cu dari shi alti competentsii tu sinfunilji cu Nom ică statut.

Asotsiatsia poati s-aibă un ică ma multsă reprezentantsă dupu nom (ar.25). La noi suntu cănașcuts sum numa Prezidentu, Director shi ashi ma anclo. Tu statutlu a asotsiatsiile poati s-hibă prividzuti shi alti organi, cum easti adusă aminti ma-nsus, Comitet directiv, Comitet executiv shi ashi ma anclo (ar.26). Ma iara, praxă păñă tora spuni ca avearea shi alti nali organi nai ma multi ori lu complicheadză lucurlu a asotsiatsiilor shi adară asotsiatsii cari suntu hybrid anamisa di asotsiatsia shi fondatsia. Aestă nu easti validă mash ti comitetlu ti observari. Scljeama, leghislatorlu ari prividzută transparitati shi public lucrari

cu publicari a tutulor acti a asotsiatsiilor, cum shi a raporturilor anuali, a noari prividzută ca obligator lipseashti s-aibă Comitet observator. Aestă easti obligator mash la organizatsili di interes public, ma nu shi la atseali cari atsea nu suntu. Comitetlu observator, aclo iu exisdeadză, adară observari shi controlă a lucurlui, nai ma multu a finansiilor shi easti bun argumentu ti transparitati a unăi organizatsii. Ti atsea, dimăndari easti, sh-pi ninga atsea tsi nu easti obligatsii cu Nom, cafi ună asotsiatsii s-fundeadză organ observator.

Tu partea a “**Fondatsiilor**” easti definată ca fondatsili suntu asotsiari a capitalui ti realizari a vărnui scupadz. Fundatori a fondatsiilei poati s-hibă persoani individuali shi persoani yiuristitsi (ar.28, alinea.2). Fondatsia easti persoană yiuristică fundată ti realizari a scupului cu amintari shi condutsiri a aveairiljei shi finansiili tu sinfunilji cu aestu nom. Fondatsia s-fundeadză cu aveari cu nai ma niheam 10 000 di eura, tu denari dupu cursul medial a Bancăljei populară, spusă tu păradz, cărtăsă cu valoari ică altă aveari tu dzua di darea a actului ti āngrăpseari tu Reghistarlu. Fondatsia obligator ari comitet shi director, a cu statutlu poati s-hibă prividzuti shi alti organi (ar.33). Nomlu, iara, idghea ca shi la asotsiatsili, easti flexibil shi nu ari prividzută Comitet observator ca organ obligator a fondatsiilei. Comitetlu easti nai ma mari organ a fondatsiilei, a lu condutsi directorlu. Ma iara, la fondatsili fundatorlu/torlji lu au “zborlu dit soni”. Fundatorlji aduc detsizii ti atsea cari competentsii va la li da a comitetlui shi a directorului.

Tu capitol “**Reghistratsii**” easti definată ca tu sinfunilji cu aestu nom reghistrarea a organizatsiilor s-adară tu Reghistarlu tsentral. Reghistarlu ari reghistar a asotsiatsiilor, aliansi, fondatsii shi xeani organizatsii (ar.40). Regulă pozitivă easti atsea tsi reghistarlu lipseashti s-u reghistreadză organizatsia tu chiro di tsintsi dzăli di căndu va u aproachă documentatsia completă. Cara s-nu s-dipisească aestu lucuru tu atsel chiro, s-ufiliseashti printsiplu “tătsearea a administratsiilei scljeama aprobari” shi organizatsia poati s-li organizeadză tuti activităts shi s-ahurhească cu lucru cu alti persoani.

Organizatsili lipseashti s-aibă angătan tu situatsii căndu s-vor s-adară alăxeari a structurăljei, implementari ică astindzeari a vărnui organ, alăxeari atselui cari lji reprezenteadză, alăxeari a scamnului shi a adresăljei. Tutu aesti lipseashti s-āngrăpsească tu Reghistarlu tsentral tu chiro di 30 di dzăli di a lor fundari (ar.46). Cara s-nu, suntu prividzuti mări globi di 300-3000 di eura, tu denari (ar.93).

Tu partea ti “**Finansii ti lucru a organizatsiilor**” s-actsenteadză ca organizatsili finansiili li au di membrură, păradz bagati căndu s-fundeadză organizatsia, păradz di volonteri, donatsii, durutină (tu păradz, aveari, āndrepturi pi aveari), testamentu, legati, activităts cu cari s-amintă aveari, aghoyi, cum shi amintatic di investitsii, dividendi, camati, ampărmutari shi alti amintatits tu sinfunilji cu nom shi cu statutlu (ar.48)

Ca ahorghea resursi ti finansari suntu prividzuti bugetili a institutsiilor natsionali shi comunili shi Căsăbălu Scopia. Ti aeshtsă păradz cafi un reon a RCL shi a institutsiilor di stat aduc ahorghea criteriumi (ar.49).

Nomlu u ari prividzută shi responsabilitatea ti znjia cari poati s-facă cu lucurlu a organizatsiilei. Scljeama, tutu membri a organilor a organizatsiilei personal shi fără limit suntu responsabili ti znjia cari va u adară, mash tu situatsii cara s-nu u bagă a lor mindueari ahorghea tu legat (ar.52). Aestă, practic scljeamă ca tutu membri a asotsiatsiilei, di ispeti ca suntu membri a nai ma anal tul organ, a Adunariiljei, deadun shi solidar suntu responsabili ti adrata znjii. Ca ex. cu a lui mindueari vără reperezentantu a asotsiatsiilei cara s-adară actu di strămbătati shi asotsiatsia s-hibă giudicată cu sanctsii tu păradz, tutu membri solidar va-u păltească idghea, mash cara s-da limbid tu shteari ca nu suntu sinfunj cu atsea mindueari.

Organizatsili au obligatsii pi a lor web făndză ică altă turlii s-li publicheadză raporturli anuali ti a lor lucrari financială shi s-poată s-li veadă ma larga publică (ar.53). Aestă obligatsii lipseashti s-hibă dipisită

pānā 30 di aprir tu atsel an, ti anlu tsi tricu. Cara s-nu s-dipisească aestu lucru la chiro, va s-aibă sanctsii. Nomlu ari prividzută shi aveari finansii tu situatsii cara s-dānāsească asotsiatsia s-egzisteadză, cara s-hibă acumtinată ică cara s-facă licvidatsii a asotsiatsiiljei (ar. 54-55).

Tu capitol 9 a NAF “**Alăxeri di status**” suntu explicati protsedurili tu situatsii di unitari, ligari shi ampărtsari a organizatsiiljei adrata pi bază di detsizia adusă di parti a organlui tu sinfunilji cu aestu nom shi statut (ar.59).

Unitarea (ar.60) easti transmitari a āndrepturlor shi obligatsiili a unăi organizatsii (organiztsii tsi va s-adară unitari) cătră altă organizatsii (cari farsi prioloari), pi bază a detsiziilei shi contractual ti unitari. Cu scriarea ti unitari tu reghistarlu dānāseashti s-egzisteadză organizatsia tsi va s-adară unitari.

Ligarea (ar.61) easti fundari nau organizatsia ti cari suntu validi tuti āndrepturi shi obligatsii a daulor ică ma multi organizatsii cari s-leagă tu ună. Cu ligarea dānāsescu s-egzisteadză organizatsiili cari s-ligară, a naua adrata organizatsii s-lugurseashti ti nau organizatsii.

Organizatsia poati s-ampartă pi dau ică ma multi organizatsii (ar.62). Detsizia ti ampărtsari a organizatsiiljei yiuristic easti actu ti fundari. Ampărtsăta organizatsii dānāseashti s-egzisteadză, a tu protsedura ti scriari a nauljei organizatsii s-ufilisescu regulili ti reghistrari tu sinfunilji cu aestu nom. Organizatsiili cari s-featsiră cu ampărtsari pi dzua di scriari tu Reghistarlu solidar suntu responsabili ti obligatsiili a ampărtsătăljei organizatsii. Cu căftarea ti scriari tu Reghistarlu s-da documenti shi ti ampărtsari a bilanslui.

Nai ma marea nautati a NAF definitiv easti statuslu “Organizatsii di interes public”. Nomlu li arădăpseashti activitătsli cu cari lipseashti s-angajeazădă asotsiatsia /fondatsia tu ar.74 shi aesti lipseashti s-hibă shifră printsipală ti amintatic a organizatsiiljei, tu sinfunilji cu Clasificatsia natsională a activitătslor (CNA). Cara s-ljea tu videari ardăpsitili activităts va s-hibă evident ca tuti organizatsii pot s-da căftari s-amintă status a organizatsiilor di interes public (OIP). Pi ninda aestă, lipseashti s-umplă shi alti conditsii actsentati tu ar.75 Alinea 1. Tu alinea 6 di articolu 75 easti prividzută organizatsia s-aibă amintatic nai ma niheam 1 500 di Eura, tu denari, tu anlu ninti di anlu cändu s-da căftarea.

Statuslu di interes public s-amintă mash dupu data căftari ti amintari ahtari status. Cu căftarea s-da shi documenti detal spusi tu ar.76. Nica ma multu di asotsiatsiili organizatsiili cu status di interes public obligator au organ ti observari (ar.77). Ti data caftari ti dari a statusului detsizii adutsi Guvernul pit Comisia ti organizatsii di interes public. Aestă comisii u fundeadză Guvernul shi ari 10 membri, di cari 8 suntu reprezentantsă di la Ministeriatili, a doi suntu di organizatsiili di sectorlu tsivil (ar.79). Organizatsia cu status di interes public ari obligatsii ti a ljei lucru ună oară tru an s-da raportu di lucru shi raportu finansial, ti cari izini va s-da organlu determinat cu statutlu, ti lucurlu a ljei pānă la Guvernul ti aprucheari, a nai amănat pānă di 30 di aprir tu atsel an, ti anlu tricut (ar.85). Asotsiatsia ică fondatsia cu status di interes public a curi bugetlu anual easti pisti 20.000 di eura tu denari dupu cursul medial a Bancăljei populară ari obligatsii s-adară revizii anuală independentă ti a ljei lucrari finansială, a cara s-aibă buget pisti 100.000 di eura tu denari dupu cursul medial a Bancăljei populară ari obligatsii s-adară revizii tu sinfunilji cu standardili internatsionali ti contabilitati (ar.86). Amintaticlu di atsea tsi ună organizatsii ari status di organizatsii di interes public easti atsea tsi pi ninda benefitsiili ti taxi shi vami prividzuti cu ar.7 au shi benefitsii complementari, tu sinfunilji cu nom (ar.88). Tu soni nomlu li da shi ispetsli ti dānāseari a statuslui di interes public cari lu ari organizatsia (ar.89).

Tsicara ca cu mari amănari, definitiv dupu doi anj di adutsearea a NAF easti fundată Comisia guvernamentală ti OIP. Anlu 2012 pānă GRM, pit Comisia ti organizatsii cu status di interes public eara

dati dau cäftäri ti amintari a statuslui a OIP shi ti eali Comisia adusi detsizii ca cäftärlí nu li umplu criteriumili shi nu la deadi status di OIP.

Functzionarea a organizatsiilor tsivilii dipendă shi di alti nomuri. **Nomlu ti contabilitati a organizatsiilor niprofitabili** u reguleadză lucrarea finansială a organizatsiilor. Nomlu implementeadză ma lishor tretman finansial ti ma njitsli organizatsii tsivilii, ma tu momentul s-da propuniri ti a lui alăxeari.

Importantu easti shi **Nomlu ti adrari lobi** ti cari interes spun organizatsiili nai ma multu tu a lor eforturi s-aibă influentsă pi protsesili ti adutseari nomuri. Păñă tora easti reghistrat mash un lobistu tu reghistarlu, tsi spuni ca easti lipsită s-adară analiză a Nomlui shi a lui realizari cu scopo idghul s-lu adară nica ma bun.

Nom ti azăptăseari lari păradz shi alti amintatits di acti sanctsionati shi finansari a terorizmolui easti nom dupu cari asotsiatsia shi fondatsia suntu ună cu institutsiili finansiali shi actsenteadză vără obligatsii ti organizatsiili (ca exemplu s-developleadză programi shi protseduri ti azăptăseari lari păradz shi terorizam, cum shi s-nomineadză sector ti aestă materii cara s-aibă pisti 50 di läcrători).

Nomlu ti volonterizmu (2007) shi Strateghia ti promovari shi developari a volonterizmolui anlu 2010 u reguleadză angajarea a volonterlor tu organizatsii shi institutsii.

Nomlu ti taxi shi sponsorizari a activitătslor publitsi (2006) da definitsii ti atsea cari tut poati s-aproachă (anamisa di alati shi OTSi) shi cari poati s-da donatsii shi s-hibă sponsor, obiectul a donatsiiljei, ca stimulatsii ti taxi la tsintsi taxi diferenti. Tsicara ca nu cu ahăt lishoară protsedură administrativă ti donatorli, aestu nom tu mari parti priadutsi ti stimulari a donatsiilor a companiilor shi (ti jali ma niheam) a individuilor cătră organizatsiili tsivilii shi entiteti niprofitabili.

3.2. CATEGORII A ORGANIZATSIILOR TSIVILI TU RM

Ari șiandau modusii ti determinari a categoriilor a organizatsiilor tsivilii tu Republica Moldova, ma nitsi un nu easti direct, di ispeti ca tu regulativa noari definitsii nitsi categorizari a organizatsiilor tsivilii.

Ashi cum eara explicată ma-nsus, tu sinfunilji cu Nomlu ti asotsiatsii shi fondatsii, definiti suntu patru formi di asotsiari shi atsea asotsiatsii, fondatsii, aliansi shi formi organizatsioni a xeanilor organizatsii.

Ti lipsitura alishtei notă organizatsionă a lipsiturlor a OTSi a ma njitslor comunităts etnitsi, eara ufilisită aestă clasificatsii a organizatsiilor tsivilii:

1. asotsiatsii
2. fondatsii
3. aliансă / unii / federatsii a asotsiatsiilor
4. coalitsii / mrejă formală a asotsiatsiilor
5. mrejă niformală a asotsiatsiilor
6. filială a organizatsiiljei internatsională
7. comunitati a proprietărlor (ma ninti consiliu di casă)
8. niformală grupă tsivilă / initiativă

Singurli grupei formali OTSi pot s-ampartă tu sinfunilji cu măriljea a lucurlui, turlii di membrură ică targhet grupa, focus pi ma larga (locală) comunitati, shi ashi ma anclo. Aestă ampărtsari li ari easti turlii di asotsiatsii:

1. profesionali/spetsializati asotsiatsii
2. asotsiatsii cu membrură individuală
3. asotsiatsii cu organizatsii - membri
4. asotsiatsii cu focus pi cercetarea shi analiza (think thank)
5. asotsiatsii a determinatāljei grupă etnică
6. asotsiatsii tu comunitatea locală
7. asotsiatsii ti sportu / club
8. asotsiatsii recreativă
9. asotsiatsii cari ānseamnă vāră persoană shi opera a lui

Cara s-li categorizām OTSi tu sinfunilji cu a lor activitāts printsipali shi cāmpu di lucrari, putem s-u ufilisim misurarea a activitātslor di interes public definati tu articolu 74 di NAF. Cara s-u ufilisim analoghia, atumtsea va s-putem s-li definām OTSi cari lucreadză tu unā di aesti sferi:

- developari a democratiljei, sotsietatea tsivilă shi āndrepturli a omlui,
- agiutor shi apurari a persoanilor cu hendichep psihic shi fizic, persoani cu cheadic tu developarea shi persoani cu ahorghea lipsituri,
- apurari a faviorlor shi a tinirlor,
- apurari a persoanilor marghinalizati shi a lor implementari sotsială,
- apurari di ufiliseari a drogāljei, lāngori sexuali infectivi, delicventsii ficiurească , alcoholizmu, prostitutsii shi comertsii cu oaminj,
- sfera di sănătatea, niintari a sănătatiljei shi gāile medical,
- artă, cultură shi apurari a aveariljei culturală,
- sportu ti amateri,
- avigljeari a loclui ti bānari shi sustsānută developari,
- developari locală shi infrastructurală,
- shtiintsă, educatsii shi trening tu protseslu educativ,
- developari a eticāljei,
- agiutor humanitar shi sotsial, scādeari a oarfāniiljei,
- alumtari cu problemi elementari di natura,
- apurari shi gāile ti animali,
- apurari a hārgitorlor,
- niintari a bunitatiljei shi a volonterizmului shi
- altă activitatdi interes public determinat cu nom.

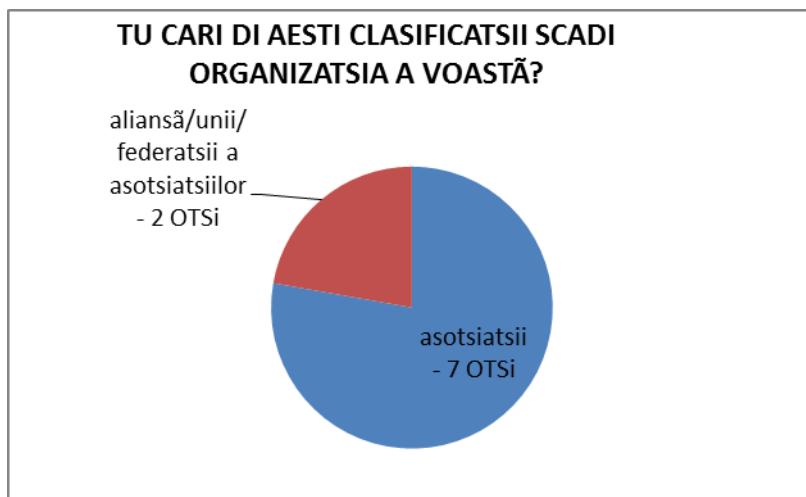
Tu sinfunilji cu CUVICUS indexlu ti RM di la anlu 2011, scriati suntu aesti 20 categorii a OTSi tu RM

1. Democratii, āndrepturli a omlui shi tinjiseari a āndrepturlui
2. Faviori, tiniri shi studentsă
3. Developari economică
4. Comunitāts etnitsi
5. Muljeri shi āntribāri ti ghinsili
6. Loc ti bānari shi natura
7. Sānătatea shi sfera di sănătati
8. Informatsii
9. Cultură
10. Persoani cu ahorghea lipsituri
11. Niviolentsă shi tolerantsii
12. Educatsii shi shtiintsă

13. Organizatsii a hārgitorlor
14. Developari a sotsietatiljei tsivilă
15. Developari rurală
16. Gāile sotsial (humanitari)
17. Sportu, hobii shi recreatsii
18. Persoani tu ilichii
19. Asotsiatsii spetsializati
20. Alti

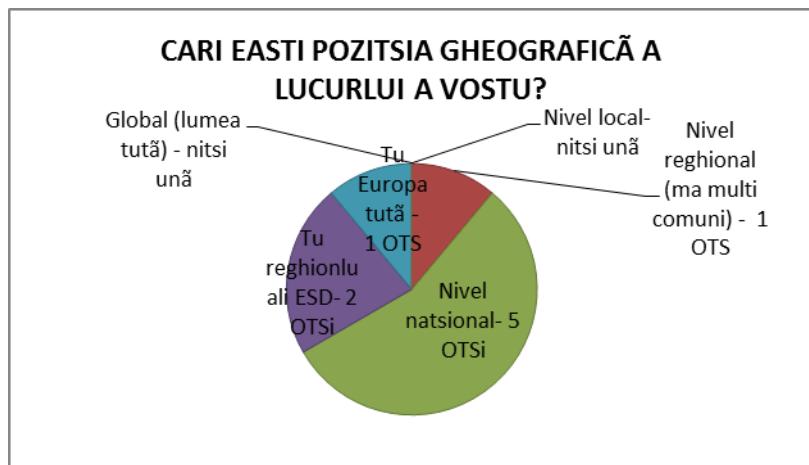
3.3. CATEGORII, NUMIR SHI SFERI DI LUCRU A ORGANIZATSIILOR TSIVILI CARI LUREADZĂ CU ĂNDREPTURLI A COMUNITĂTSLOR TU RM

Pi cadurlu tsi urmeadză easti prezentată clasificatsia a analizatilor organizatsii tu sinfunilji cu ampărtsarea pi organizatsii formali shi niformali, forma di reghistrarea tu sinfunilji cu NAF, cum shi ampărtsarea tu sinfunilji cu membrura (individuală shi ca organizatsii). Aoatsi 7 di organizatsiili suntu asotsiatsii cu memrură individuală, a dau suntu aliensă/unii/federatsii a asotsiatsiilor.

Pi ţintribarea ti spuneari a turliiljei a organizatsiilor tsivili, 5 OTSi spun ca suntu asotsiatsii a vārnui grupă etnică, a 4 OTSi suntu asotsiatsii tu comunitatea locală. Di tuti eali mash 4 organizatsii au spusă ca lureadză ti avigljeari a traditsiiljei shi niintari a culturăljei a a lor grupă etnică tu RM.

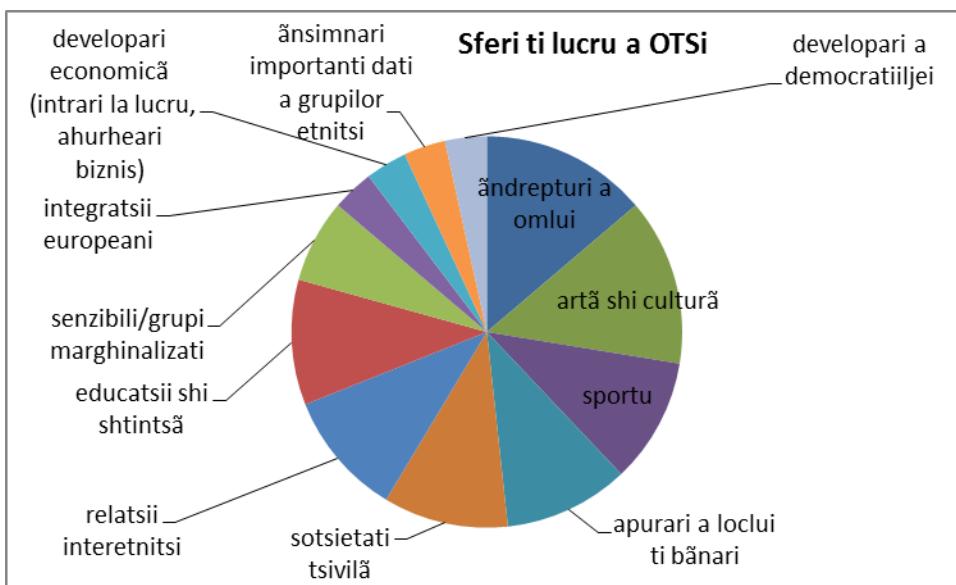
Ān ligatură cu pozitsia gheografică, 5 OTSi lureadză pi nivel national, 2 OTSi tu reghionlu ali Europa di Sud Datlu (ESD), shi căti ună OTS tu ma multi comuni shi pi teritoria ali Europa tută. Nitsi ună di analizatili OTSi, nu lureadză mash tu ună comună.

În ligatură cu moduslu di lucru a analizatilor OTSi, poati s-veadă ca niheim ma multu di giumentati di analizatili organizatsii lucreazdă mash cu dari servisi, a alantă giumentati au mash activităts ti reprezentari tu vără reon/ ti interesili a membrurăljei a ljei/ ti vără targhet grupă. Mash dau OTSi egal li ufilisisescu darea servisi shi activităts ti reprezentari ca modus ti lucru.

Modus ti lucru	Numir a OTSi
Asigurari servisi tu vără reon / sector / targhet grupă	4 PTSi
Reprezentari shi adrari lobi tu vără reon / sector / ti vără targhet grupă	3 OTSi
Combinat modus (shi servisi shi reprezentari)	2 OTSi

Tu sinfunilji cu datili informatsii, pi ãntribarea tu cari lipsea s-ãngăpsească trei sferi di lucru cu nai ma mari prioritati, poati s-aducă concluzii ca OTSi a MCE nai ma multu lucreazdă tu sfera ti developari a artăljei shi a culturăljei, cum shi apurari a ãndrepturlor a omlui ligati cu a lor grupă etnică. Trei organizatsii au spusă ca lucreazdă tu sferili ti developari a educatsiiiljei shi shtiintsa, ambunari a relatsiilor interetnitsi, cum shi developari a sotsietatiljei tsivilă shi apurari a loclui ti bănari. Rezultatili pot s-veadă di aestă graphică:

Nitsi ună di analizatili OTSi noari spusă ca sferă prioritară di lucru lă easti ună di aesti sferi: sănătati, developari rurală, agrar, developari a activităților ti adrari buni lucri, fiori, muljeri, ăntribări ti ghinsul, tiniri, persoani cu ahorghea lipsituri, ăndrepturi a animalilor cari s-tsăn acasă / animali pit stradi, agiutor humanitar, apurari sotsială shi comunitatea locală.

4. MEHANIZMI TI COLABORARI ANAMISA DI ORGANIZATIILII TSIVILI (OTSi) SHI GUVERNUL SHI PARTITSIPARI A OTSi TU ADUTSEAREA DETSIZII

Tu ahurhita lipseashti s-aducă aminti ca shi pi nivel national shi pi nivel local, Constitutsia ali Republica Machidunia determineadză ca bănătorlji ali Republica Machidunia putearea u realizeadză pit democratic aleptsăli reprezentantsă, cu referendum shi cu alti formi di expresionari directă.

Tu idghu chiro, tu partea a libertătslor shi āndrepturli tsivil (a ligată cu protseslu di partitsipari) s-garanteadză: libera pistusini, conshtintsă, minduearea shi a ljei public expresionari; liber axes cătră informatsiili shi a lor diseminatsii liberă shi rigoroz alumtari contra tsenzura. Constitutsia dzătsi ca cafi un bănător ari āndreptu s-da documenti ti jileari pānă la organili di stat shi pānă la alnati slujbi publitsi shi ti atsea s-lji agiungă apandăsi, ti tsi el nu poati s-hibă grit.

4.1. MEHANIZMI TI COLABORARI

Tu mesi a anlui 2012, Guvernul u adusi “Strateghia ti colaborari cu sectorlu tsivil pānă la anlu 2017” tu cari proclamă ca “dishclidearea shi implementarea a bănătorlor gioacă roljă importantă tu stimularea a raporturlor, promovarea a lucrilor inovativi shi developarea”. Strateghia li determină aesti sferi ca scupadz prioritari ti a ljei activităts tu chirolu 2012-2017:

1. Developat shi sustsănut sector tsivil.
2. Activ partitsipari tu definari politichi, nomuri shi eurointegrari.
3. Developari economică shi sotsială shi cohezii.
4. Ma sănătos activizmu tsivil shi sustsăniri di comunitatea.
5. Ma sănătos cadur institutiosnal shi practichi ti colaborari.

Aestă strateghii ti colaborari cu sectorlu tsivil (2012-2017) easti multu bună bază ti colaborari, ma multi ori impresiili suntu ca guvernul noari interes OTSi s-lji si mintească tu crearea a politichilor shi tu adutsearea a nomurlor. S-ducheashti lipsitura, ti ma multi di metrili scriati tu strateghia ti coaborari, Guvernul s-asigureadză finansii ti a lor realizari.

Cu fundarea a **Departamentului ti colaborari cu organizatsii niguvernamentali** tu meslu brumar anlu 2004, s-adrară conditsii ti niintari a relatsiilor di pistusini shi colaborari anamisa di guvernul shi sectorlu tsivil. Ună di roljili printsipali a Departamentului easti s-hibă punctu comun ti alăxeari informatsii shi colaborari, s-li coordineadză activitătsli ti colaborari shi s-informează shi s-da propuniri ti metri ti niintari a colaboratsiiljei.

Departamentul ti colaborari pi a lui web frăndză (www.nvosorabotka.gov.mk) publicheadză propuniri di organizatsiili, napoi pitreatsi informatsii ti propunirea cari eara dată, āndreadzi raporturi ti consultatsiili dupu agiumtili mindueri di organili a condutsiriljei di stat, anonseadză apel ti contributsii ti āndridzeari a Programăljei anuală a Guvernului ti lucru, u controleadză realizarea a codexlui shi cafi doi anj āndreadzi raportu ti realizarea shi da dimăndări ti ma buni rezultati. Idghea ashitsi Departamentul ahurhi s-publicheadză informatsii ti consultatsii tu colaborari cu organili competenti, tu sinfunilji cu informatsiili agiumti di atseali organi, tsi eara pozitiv tinjisită di parti a organizatsiilor niguvernamentali.

Departamentalul ti colaborari cu organizatsii niguvernamentali ari implementatā *mrejā internā a administratsiilei di stat tu ministeriatili responsabili ti colaborari cu sectorlu tsivil*, a aprucheati suntu shi dimăndărlí ti colaborari a Departamentului cu adiminstratsia di stat cari easti responsabilă a cari easti nominatā di la ministeriatili, cari au obligatsii ti colaborari cu sectorlu tsivil.

Colaborarea anamisa di ministeriatili shi organizatsiili tsivili s-realizeadză pit aesti formi:

- consultatsii căndu s-aduc politichi shi nomuri;
- involvari a reprezentantsălor a sectorlui tsivil tu grupili di lucru, organi ti lucru shi vără alti ahtări organi fundati di parti a ministeriatlui;
- adrari shi realizari a proiectilor comuni finansati di la ministeriatili, cofinansati di la organizatsiili, ică finansati di altsă donatori;
- direct finansari a activitătslor a organizatsiilor;
- dari competentsii a organizatsiilor s-organizeadză vără activităts;
- evenmenti informativi;
- involvari a organizatsiilor tu initsiativi reghionali shi internatsionali.

4.2. PARTITSIPARI A OTSi TU ADUTSEAREA A DETSIZIILOR PI NIVEL NATSIONAL

Pi nivel national, di aspectu di aveari posibilitati ti dari intsiativă ti adutseari a värnui nom, Constitutsia ali RM da trei posibilităts:

- Cu propuniri cari va u prezenteadză deputat ică grupă di deputats tu Parlamentul,
- Pit organ a condutsiriljei di la GRM
- Cu adunari simnături di nai ma niheam 10.000 di oaminj cu ändreptu ta s-aleagă.

Aesti posibilităts determinati constitutsional lji suntu dati a sectorlui tsivil tu situatsii cara s-aibă interes ti adrari lobi shi promovari a värnui nom. Initsiativa ti adutseari nom pänă la competentsălji reprezentantsă practic poati s-da cafi un bänător, grupă di bänători, institutsii shi asotsiatsii.

Tu partea s-la si da posibilitati ti partitsipari a părtăslor cari au interes căndu s-andreadzi regulativă leghislativă Guvernul ändreapsi ***Metodologhii ti analiză a influentsăljei a regulativăljei (RIA)***, cari tu mari parti priadutsi ti transparatati tu protseslu ti adutseari nomuri. Guvernul, idhea ashitsi adusi ***Instructsii ti moduslu cum s-lucreadză ministeriatili ti involvari a părtăslor cari au interes tu protsedura ti adutseari nomuri.***

Di meslu shcurtu, anlu 2008 functsioneadză shi ***Uniclu reghistar national electronic ti reguli (URNE)*** cari li spuni propunirea-a nomurlor shi nomurli cari suntu adusi, cu tsi s-da posibilitati ti partitsipari a publicăljei tu protseslu di adutseari detsizii shi creari politichi. Institutsiili di stat suntu responsabili ti publicari a tutulor propuniri a nomurlor pi a lor web frändză shi pi URNE, cu tsi la si da posibilitati a tutulor părtăsă cari au interes s-da comentari ti propunirli ti nomuri shi s-bagă äntribări än ligatură cu texturli.

Altii posibilităts ti diret partitsipari pi nivel national easti dari initsiativă ti organizari ***Referendum*** ca optsii ti direct spuneari a mindueariljei a bänătorlor än ligatură cu vără nom, cari s-activeadză (Parlamentul ari

obligatsii s-tsänä referendum) cändu propunirea va s-yinä di nai ma niheim 150.000 di electorats. Detsizia adusä la referendum easti obligatoarä.

Nomlu ti referendum ari prividzutä ca ***initsiativa a bänätorlor pi nivel di stat*** poati s-dacu propuniri di 100 di bänätori, cari propuniri lipseashti s-hibä data di persoanä competentä s-da propuniri (cari easti protlu änsimnätor a propuniriljei) shi easti ligatä cu äntribari ti cari competentu s-aducä detsizii easti Parlamentul. Dupu darea a propuniriljei ti ahurheari cu initsiativă tsivilă pänä la Prezidentul a Parlamentului, ahurheashti protsedură leghislativă determinatä cu nom iu easti pretsizat shi chirolu, ashi ca cara s-hibä initsiativa regulară shi cara s-hibä ängräpsită tu formă corectă, poati s-caftă sustsäniri publică di bänätorlji cu adunari simnături. Tu situatsii cara s-hibä initsiativa ti propunirea ti ahurheari cu aläxeari a Constitutsiijei shi ti tsäneari referendum, ea va s-lugursească validă cara s-da sustsäniri nai ma niheim 150.000 di bänätori cu a lor simnătură.

Tu meslu ciarshar, anlu 2011, Guvernul ali RM lu adusi ***Codexlu ti buni practichi ti partitsipari a sectorului tsivil tu protseslu ti adutseari detsizii***. Codexlu ari ti scupo s-u niinteadză colaborarea anamisa di Guvernul shi organizatsiili tsivilii pit comunicatsii structuratä shi permanentă tu protsesili di adutseari shi realizari politichi shi nomuri shi ma bună calitatii alushtor protsesi pit ufiliseari expertiză di sectorulu tsivil. Ti atsel scupo, Codexlu determineadză standardi cari lipseashti s-ufilisească tu aesti protsesi.

Organili a condutsiriljei di stat, ninti tut ministeriatili, tu anjlji tricuts tu ma multi situatsii diferenti invoilvară organizatsii tsivilii tu a lor ***organi ti lucru***. Reprezentantsä a sectorului tsivil eara involvats tu grupa di lucru fundatä cu scupo s-andreagă nău Nom ti asotsiatsii shi fondatsii, ti Nomlu ti agiutor yiuristic färä pälteari; aläxeari shi completari a Codexlu ti alidzeri; aläxeari shi completari a Nomlui ti liber axes pänä di informatsii cu caracter public, Nomlu shi strateghia ti volontarizmu, Nomlu ti donatsii shi sponsorizari a activitătslor publitsi.

Cu scupo s-u crească partitsiparea a bänätorlor shi a organizatsiilor tsivilii tu adutsearea a detsiziilor, Guvernul lu activă s-lucreadză web-portalul ti *E-democratii* ca mehanizmu cari tu idghu chiro va li änsänätsheadză protsesili democratitsi tu statlu.

Tu partea ti adrari plan ti programili ti sustsäniri a UE, sectorului tsivil partitsipeadză tu protsesili ti definari politichi shi analiză a Fondurilor europeani di la anlu 2008 pänä tora.

Secretariatlu ti äntribäri europeani ahurhi cu praxă permanentă ti organizari andamasi informativi cu asotsiatsiili tsivilii. Idghea ashitsi s-organizeadză shi andamasi ti analiză a reviziilor a Programäljei natsională ti aprucheari a ändrepturlui a UE. Importantă easti atsea tsi organizatsiili tut ma multu s-involveadză shi tu comitetili ti observari a programilor operativi, reprezentantsä di sectorulu tsivil partitsipeadză tu lucărli a Comitetului ti sectori cari easti organ responsabil ti observari desi s-realizeadză Programa operativă ti developari reghională shi tu Comitetul ti sectori ti observari a programäljei operativă ti developari a resursilor umaneshtsă.

Reprezentantsä a sectorului tsivil partitsipeadză shi tu Comitetul comun consultativ ali Republica Machidunia cu Comitetul economic-sotsial a Uniilei Europeană. Comitetul comun consultativ easti organ ti lucru tu sotsietatea tsivilă a statilor-candidati.

Tu partea di partitsipari a OTSi tu lucurlu a Parlamentului ali RM, ari posibilitäts leghislativi ti partitsipari a reprezentantsälor a OTSi tu lucurlu a Parlamentului shi tu comisili shi organili parlamentari. Idghea ashitsi cändu s-organizeadză discussii publitsi shi ti observatsii, mari numir di OTSi lu ufilisescu ca mehanizmu ti partitsipari tsivilă tu protsesili ti creari politichi shi adutseari detsizii, cum shi controlä a

condutsiriljei executivă. Di raportul a proectului “Parlamentul a mel”, realizat di aptri a asotsiatsiljei tsivilă PUNTI easti actsentatā ca “än cadur a 18-li comisii suntu dghivăsiti complet 282 di nomuri di cari 228 suntu adusi di parti a Parlamentului. Di 282 dghivăsiti nomuri än cadur a comisiilor 238 suntu dupu propunirea a Guvernului, 44 dupu propuniri a unăi grupă di deputats, a nitsi un dupu propunirea a unăi grupă di bănători”.

Altu nom cari easti multu importantu ti colaborarea a OTSi cu institutsiili guvernalenti easti **Nomlu ti liber axes pānā di informatsiili cu caracter public**. Andreptu ta s-yină pānā di atseali informatsi au tuti persoani yuristitsi shi individuali, cum shi xinitslji. A di a lor parti “atselji cari li au informatsiili au obligatsi permanent s-aibă evidentsii ti informatsiili cari li au shi elji s-li ajureadză, a informatsiili s-li publicheadză ashi tsi va s-poată publica lishor s-li ufilisească”.

„Atsel cari li ari informatsiili ari obligatsii s-u informeadză publica ti: (anamisa di alanti) a lui informatsii fundamentali ti contactu; moduslu cum s-da căftarea ti axes pānā di informatsiili; regulili ligati cu competentsiili atselui cari li ari informatsiili, ligati cu reghistarlu a regulilor publicati tu fimiridă ofitsială; propuniri ti programi, programi, strateghii, minduiri, studii shi alti ahtări documenti ligati cu competentsia atselui cari li ari informatsiili; informatsii ti a lui competentsii determinati cu nom; publicari biltene informativi shi alti formi di informari; internet-frāndză ti publicari detsizii, acti shi metri cu cari s-fatsi influentsă pi bana shi lucurlu a bănătorlor shi ashi ma anclo”. Cafi un cari ari informatsii ari obligatsii s-da posibilitati fără păradz s-yină pānā di informatsiili.

4.3. PARTITSIPARI A OTSi TU ADUTSEAREA A DETSIZIILOR PI NIVEL LOCAL

Pi nivel local, ari ändau reguli cari la da posibilitati a bănătorlor s-partitsipeadză direct tu adutsearea a detsiziilor. Aesti formi suntu parti di posibilitătsli formalii shi niformali cari poati s-li ufilisească bănătorlji shi OTSi pi nivel local:

1. Prezentsă la shedintiili shi lucurlu a consiliulu a comunilor, partitsipari cu a lor mindueri tu discusia.
2. Dari propuniri ică documentu ti jileari tu situatsii cara s-aibă propuniri-idei cum s-hibă ma buni servisili cari li da comuna/vără institutsii locală, ică cara s-aibă remarcă pi lucurlu shi moduslu di organizari a administratsiiljei tu comuna.
3. Organizari ti adunari 100 di simnături di bănători ti dari propuniri ti ahurheari cu **initsiativa tsivilă** ti nästritseari importanti problem locali (cari suntu tu competentsii a comunăljei). Propunirea ti Initsiativa tsivilă s-ljea tu videari di parti a Consiliulu a comunăljei. Dupu analiza desi initsiativa easti dată regular, lipseashti nai ma niheim 10% di votatorlji reghistrats tu comuna s-da sustsăniri a initsiativăljei tu chiro di un mes. Dupu atsea, Consiliulu u ljea tu videari initsiativa tsivilă shi adutsi detsizii än ligatură cu ea. Tu sinfunilji cu nomlu comuna li anvăleashti hărgili ti organizari alishei formă ti direct partitsipari a bănătorlor.
4. Dari initsiativă ti organizari a ashi dzăsa **adunari a bănătorlor** ti nästritseari a unui problem local, dupu cari sta ma mltsă bănători (nai ma niheim 10%). Ti adunarea initsiativă poati s-da shi primarlu ică consiliulu local. Tu sinfunilji cu nomlu comuna li anvăleashti hărgili ti organizari alishei formă ti direct partitsipari a bănătorlor.
5. Ti ma mări problem (infrastructura di ma largă importantsă, organizari autocontributsii, alăxeari a statutlui a comnăljei, shi ashi ma anclo) 20% di reghistratslji votatori pot s-da initsiativă ti organizari **Referendum**, la cari tuts bănători a comunăljei poati s-u spună a lor mindueari. Shi tu

aestă situatsii, comuna li anvăleashti hărgili ti organizari alishtei formă ti direct partitsipari a bănătorlor.

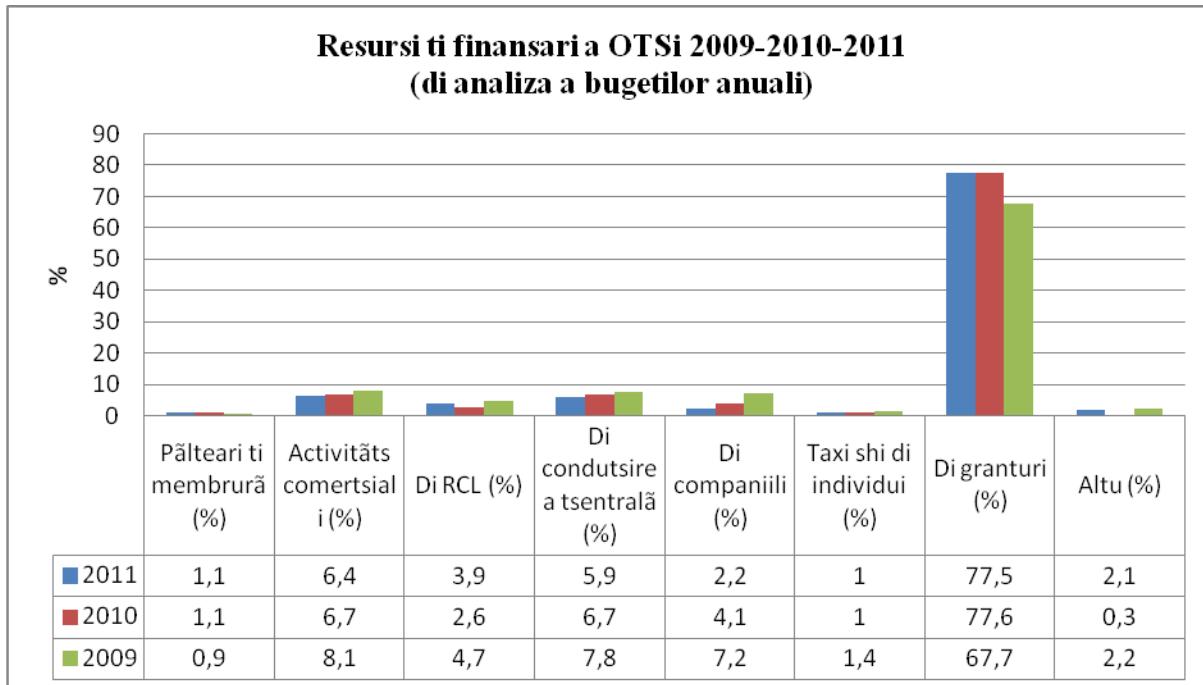
6. Cara s-aibă problem cu cari s-străvăseashti vără comunitati ică OTS, a comuna nu poati/nu va s-lu năstreacă atsel problem, poati s-organizeadză initsiativă niformală pit informari a sotslor, vitsinjlor ti lucărli cari suntu di interes comun. Poati s-ufilisească mediumi sotsiali ti informari a ma largăljei publică, ică informari a mediumilor locali cara s-minduească ca atsea easti lipsită. Căftarea shi amintarea sustsäniri di ma larga publică totna easti productivă tu năstritsearea a problemilor locali.
7. OTSi pot s-da initsiativă ti observari shi informari a publicăljei ti realizari a adusilor reguli shi acti (ca ex. observari cum s-hărgescu finansiili di bugetlu a comunăljei, tinjiseari a protsedurăljei ti tenderi shi ashi ma anclo).
8. OTSi pot s-partitsipeadză ică s-lji informeadză membrilji a lor, vitsinjli shi comunitătsli a nicuchirlor, ti partitsipari la evenmenti (tribini publitsi, ancheti shi alti adunări) cari li organizeadză comuna (ca ex. Prezentatsii publică shi public spuneari a planurlor urbanistitsi, protseduri cari suntu ligati cu șiandrepturi a nicuchirlor, shi ashi ma anclo).
9. Ufiliseari a sectsiilor ti băgari äntribări pi internet frăndza a RCL, ică pitritseari e-mail pănă la conducatorlji a sectorilor shi departamentili tu comuna ti äntribărili a bănătorlor shi OTSi.
10. Pit asotsiatsii locali, poati s-partitsipeadză tu protsesili ti adrari planuri, andridzeari shi adutseari acti shi reguli locali tu RCL. OTSi pot s-lji informeadză bănătorlji ti chirolu cându public pot s-veadă vără regulă, ică s-ahurhească s-adună propuniri shi s-li pitreacă pănă la comuna. Idghea ashisti partitsiparea a OTSi tu discusii publică ti atsea regulă easti ună di posibilitătsli cari poati s-ufilisească.
11. S-ducheashti lipsitură ti dghivăseari cu angătan a documentilor strateghitsu a comunăljei (Programi, Planuri actzioni shi ashi ma anclo). Ari ma multi prividzuti activităts ti cari comuna nu poati s-află finansii ti realizari. Pit dari propuniri ti partneritati ti aflari finansii shi realizari a activitătslor prividzuti tu documentili strateghitsu, OTSi pot s-colaboreadză cu RCL.
12. Nu totna administratsia locală, consilierlji shi primarlu au expertiză tu vără sferă spetsifică (ca ex. Egalitati dupu ghinsul, servisi sotsiali, adrari partneritati publică-privată, shi ashi ma anclo). Organizari activităts ti cunushteari cu spetsifichili tu vără sferă, trening, developari a shteariljei, suntu multu vruti (nai ma multu di parti a asotsiatsiilor locali) ti asigurari conditsii ti năstritseari a problemilor pi nivel local shi adrari sinerghii anamisa di diferentili involvati părtsă tu comuna.

Tu sinfoalji cu raportul al USAID ti Index a sustsäniriljei a OTS ti Machidunia, anlu 2011 easti spusă ca "poati s-aducă concluzii ca OTSi s-reprezenteadză cum pit mehanizmili leghislativi ashitsi shi pit comunicatsia niformală cu institutsiili guverernamental. Ma, vără nu multu limbidi formulatsii tu Nomlu ti adrari lobi partsial bagă cheadic a eforturlor ti adrari lobi shi ti reprezentari. OTSi sh-ma anclo niheim au loc ti dari critică, cum pi nivel national ashitsi shi pi nivel local. OTSi pistipsescu ca pertseptsia guvernamentală ti diverzitatea tu minduearea easti opozitionară, a nu valoari fundamentală a democratiljei, a curi rezultat easti autotsenzura di parti a OTSi".

5. RESURSI TI FINANSARI A ORGANIZATSIILOR TSIVILI

Tu sinfunilji cu cercetărli dit soni, 77% di finansiili a organizatsiilor tsivili tu Machidunii, yin di parti a donatorlor shi programili internatsionali. Cara s-lu lom tu videari factul ca donatorlji di tu xeani malju dză ändreg strateghii finali shi dipiseari a misiilor a lor ti sustsäniri finansială tu Machidunii tu chirolu di 2015-2017, s-dishclidi dilemma di iu va s-asigureadză finansii tu yinitor ti existari shi lucrari a organizatsiilor tsivili dupu anlu 2017?

Pi tabela ma-nghios suntu prezentati resursili ti finansari tu treilji anj fiscali dit soni (2009, 2010 shi 2011) di analizatili bugeti anuali ali 160 di OTSi cari deadiră aplicatsii än cadur a programäljei CIVICA Mobilitas a Aghentsiiljei shvartsarească ti developari shi colaborari (SDC) realizatā di parti al TSDI.

Tsicara ca easti zbor ti analiză adrătă pi exemplar nirepresentativ a OTSi, poati s-determineadză trendurli a resursilor ti finansari a OTSi dupu anj.

Sh-pi ninga atsea tsi suntu multu njits, finansiili cari yin di donatsii di la individui, di la companii shi di la resursi guvernamentali suntu scădzuti di 21% anlu 2009, pi 13% anlu 2011. Atsea spuni ca nai ma activili OTSi, tu loc s-li creacsă finansiili cari yin di resursili di acasă/locali, tu andoilji anj dit soni au băgată foxus pi alanti programi ti sustsäniri a OTSi di organiztsiili donatori internatsionali. Tsicara ca s-pari ca paradox, factul ca tu ändoilejti anj dit soni multu scădzură finansiili di sustsänirea internatsională ti developari, priadusi mash atseali organizatsii cu sănătos capatsitet s-poată s-ljea di atseali finansii, a cu atsea s-crească shi partitsiparea a finasiilor di granturi tu a lor bugeti anuali.

Dupu informatsiili di la Directsia ti azăptăseari lari păradz shi finansari a terorizmolui ti 11.350 di organizatsii s-adutsi concluzii ca bugetili a organizatsiilor tsivili (asotsiatsii shi fondatsii) suntu multu njits. Nai ma mari parti di eali (85%) au buget anual păñă di 100.000 di denari, 11 OTSi au buget anamisa di 50.000.000 shi 100.000.000 di denari, a 5 organizatsii au buget pisti 100.000.000 di denari (mutrea-u tabela ma-nghios).

Buget anual (tu denari)	Numir a OTS
0 - 100.000	9.636
100.001 - 500.000	672
500.001 - 1.000.000	325
1.000.001 - 5.000.000	488
5.000.001 - 10.000.000	106
10.000.001 - 50.000.000	107
50.000.001 - 100.000.000	11
Pisti 100.000.000	5
Total asotsiatsii shi fondatsii	11.350

Tabela 1: Buget anual dipu spusili amintatitsi anuali tu conturli dit soni

Sursu: Strateghii ti coaborari cu sectorlu tsivil 2012-2017

Tu momentul a analizăljei, OTSi au posibilitati s-ljea finansii di ma multi resursi ti sustsăniri finansială. Idghili, pi shcurtu, suntu prezentati tu aestu textu.

5.1. Resursi ti finansari a OTSi di condutsirea tsentrală

Dupu adutsearea a *Codexlui ti buni practichi ti sustsăniri finansială a asotsiatsiilor a băñătorlor shi fondatsili di Bugetlu ali Republica Machidunia, s-ducheashti ca s-ambuneadză moduslu ti sustsăniri a OTSi di parti a Guvernului, ma nica volumenlui a finansiilor cari s-da nu easti mari. Anlu 2012 eara ampărtsăti total 12.000.000 di denari (aproapea 200.000 di eura) a 40 OTSi cu granturi di căti 300.000 di mkd. Ampărtsătili finansii s-ufilisiră ti realizari a activitătslor shi a proectilor a OTSi cari suntu sustsănuti.*

Parti di ministeriatili shi alti aghentsii di stat, idghea ashitsi ampartă granturi directi până la organizatsiili tu sferili tu cari colaboreadză, tu sinfunilji cu a lor programi anuali.

Nica di la anlu 2004, OTSi cari suntu parti di reghistarlu cari lu dutsi Ministeriatlu ti lucru shi politică sotsială, poati s-lucreadză lucri di sfera a apurariljei sotsială, sum conditsii, dupu modus shi protsedură determinati cu ***Nomlu ti apurari sotsială***. Involvarea a asotsiatsiilor shi alti organizatsii tsivilii tu aestă sferă easti prividzută shi tu Programa natsională ti developari a apurariljei sotsială 2011-2021.⁴¹ Tu Reghistarlu a asotsiatsiilor a băñătorlor cari lucreadză pi cămpul di apurararea sotsială cari lu dutsi aestu Ministeriat suntu reghistrati 53 di asotsiatsii. Organizatsiili tsivilii suntu activi tu sferili ti aflari lucru shi solidaritatea sotsială, posibilităts egali, violentsă familiară, sustsăniri a persoanilor cu ahorghea lipsituri, grupei marginalizati, apurari a ficiorlor shi ashi ma anclo.

Guvernul da finansii shi pi bază a ***Nomlu ti giocuri cu tihii shi giocuri ti răzbunari***. Ti atsel scupo cafi an s-adutsi detsizii ti ampărtsari a amintaticlui di giocurli cu tihii shi di giocurli ti răzbuanri. Finansili amintati ashitsi, di giocurli cu tihii shi giocurli ti răzbunari s-ufilisescu ti finansari a organizatsiilor natsionali ti invalidz, asotsiatsiili a lor, a asotsiatsiilor a băñătorlor ti alumtari contra violentsa familiar, ti Crutsea aroshi ali Republica Machidunia shi ti finansari a sportului.

5.2. Resursi ti finansari a OTSi di condutsirea locală

Reonili a condutsiriljei locală (RCL) multi ori tu a lor programi shi bugeti anuali au prividzută sustsăniri a OTSi locali cari priaduc ti realizari a prioritetilor a comunilor.

ândau comuni tu RM au dvelopată shi au adusă strateghii locali ti colaborari cu OTSi locali. Ună di eali easti shi căsăbălu Scopia, cari tu sinfunilji cu strateghia adusă la anlu 2007, ahurhi s-da apel public ti sustsăniri finansială a OTSi tu ăndau sferi.

OTSi locali au posibilitati s-intră tu partneritati cu RCL, căndu da aplicatsii ti proecti di programi donatoari internatsionali. Ca exemplu, ma mari parti di OTSi li ufilisiră posibilitătsli ti amintari shi ti realizari a proiectilor tu Programili ti colaborari pisti sinuri, ăn cadur a a dauăljei componentă ali IPA.

5.3. Grant programi donatoari internatsionali

Numirlu shi măriljea a donatsiilor shi a programilor di tu xeani di an tu an scadi. Mash programili ti sustsăniri di la UE easti tu plan s-armänă activi tu chirolu tsi yini, ma cara s-ljea tu videari moduslu di adrari plan, cum shi complicatili protseduri shi criteriumi ti administratsia shi finansii, nu mari numir di OTSi va s-poată s-lugursesască pi aesti fonduri.

Pininga di la programili a Uniiljei Europeană, tu aestu chiro OTSi au posibilitati s-hibă sustsănuti shi di Programili ti sustsăniri a sotsietatiljei tsivilă a Aghentsiiljei ti developari inaternatsională a Statilor Uniti ali America (USAID) – pit programa realizată di FDSM shi Aghentsia shvartsarească ti developari shi colaborari (SDC) – pit programa CIVIC Mobilitas realizată di parti a TSDI.

Di alti organizatsii shi programi cari cu finansii shi cu programi da sustsăniri ti developari a sectorului tsivil suntu shi Organizatsia ti sigurantsa shi colaborari economică – OSCE, Ambasada a Stailor Uniti ali America, Ambasada ali Britanii, Ambasada ali Slovachii, Ambasada ali Noreghii (din Belograd), shi ashi ma anclo.

OTSi ufilisescu finansii shi di donator reghionali (ca exemplu, Fondu balcanic ti democratii (FBD), Fondu European ti Balcan (FEB) shi alti).

5.4. Sustsăniri di companii

Biznis sectorlu da sustsăniri a lucurlui a OTSi direct pit taxili, ică pit a lor fondatsii fundati cu scopo s-da sustsăniri ti văřă di sferili tu sotsietatea. Dupu implementarea a stimulatsiiljei a taxilor cu Nomlu ti donatsii shi sponsorizari tu activitătsli publitsi tu ahurhita a anlu 2007, donatsiili shi sponsorizarea tu activitătsli publitsi duchiră crishteari tu continuitet, shi tu anlu 2010 suntu aproapea 8.1 milion di eura. Ma iara, lipseashti s-shtibă ca mash njică parti di finansii cari biznis sectorlu li da ca donatsii ică ca sponsorizari, s-duc cătră OTSi, shi suntu sum 10%. Ti ufiliseari alushtui resursu di finansari, OTSi lipseashti s-lucrează ma lungu chiro shi s-adără strateghii ti adrari partneritati cu biznis sectorulu.

5.5. Donatsii di individui

OTSi locali tu RM multu niheam adără activităts ti căftari donatsii di individui shi sustsănători a organizatsiilor a lor, ca resursu fundamental ti cafi ună OTSi. Tu RM, tu sinfunilji cu NTSAP, suntu prividzuti shi stimulatsii ti taxili a taxăljei personală pi amintatic (TPA), ti atseali individui cari va s-da donatsii tu sfera di interes public, anamisa di alanti shi ti OTSi. Scădearea a borgiljei di taxa easti limitată nai ma multu 20% di borgea a taxăljei anuală (ti taxa personală), ma nu ma multu di 24 000 di denari. Ti jali aestă posibilitati u au mash atselji cari au amintatic shi ti cari nu easti păltită taxa personală (ca ex. nu poati s-afilisească ti amintatic cum easti plata, servisi ti consultantsă ti cari easti anvălit TPA).

OTSi lipseashti s-alumtā ta-s aibā tsi poati ma multsā sustsānātori, cari pit donatsii va u asigureadzā a lor sustsāniri finansialā shi organizatsionā.

5.6. Pālteari ti membrurā

Tsicara ca ma mari parti di OTSi suntu adrati pi bazā di membrurā (individual icā organization), multu njic numir di OTSi caftā di a lor membri s-pālteascā ti a lor membrurā anualā. Fārā diferentsā ca pāltearea ti membrurā nu easti mari protsentu di bugetlui total a unāi OTS, s-dimāndā s-caftā di membrilji s-pālteascā ti membrura ta s-u veadā a lor motivatsii ti membrurā shi loialitati cātrā OTS. Pāltearea ti membrurā easti unā soi di donatsii cātrā organizatsia, shi cu darea pāradz ti membrurā OTSi u stimuleadzā developarea a filantropiiljei shi gāilelu cātrā realizari a cauzāljei ti cari atsea organizatsii s-alumtā.

5.7. Activitāts comertsiali a OTSi (activitāts ti biznis sotsialā)

Tut ma multu poati s-veadā initsiativi la OTSi s-realizeadzā activitāts ti ahurheari biznis sotsial shi ari multi buni exempli ti ahtāri activitāts la noi. Shi nāulu NAF, tu regulili ti niprofitabilitati (ar.12), defineadzā ca OTSi poati s-organizeadzā activitāts cu cari poati s-amintā, tu situatsii cara s-hibā activitatea ligatā cu scupadzliji determinati cu statutlu, scljeama vārā di servisili cari li da organizatsiili, icā vārā di productili cari li producteadzā pot s-li vindā shi ashitsi s-amintā, cari va s-hibā ufilisitā ti realizari a scupadzlor tu statutlu.

Developarea a biznislui sotsial tu RM easti di mari importantsā nai ma multu ti nāstritseari a problemilor sotsiali a grupilor sotsiali marghinalizati, darea contributsii ti developarea economicā shi nai ma multu ti crishteari a numirlui atselor cari va s-intrā la lucru tu ma multi sectori.

Tu adusa strateghii a Guvernului ti colaborari cu sectorlui tsivil tu anjliji 2012-2017 ān cadur a sferāljei prioritarā 3 “Developari economicā shi cohezii sotsialā” definat easti scupolu “Developari a economiiljei sotsialā” cu āndau prividzuti metri; “Analiza a cadurlui leghislativ ti biznis sotsial;” shi “Adrari stimulativ yiuristic loc ti biznis sotsial (BS);”, iu MLPS easti bāgat ca responsabilā institutsii guvernementalā ti realizari alushtor metri shi prioriteti. TSDI lucreadzā pi developari a nomlui ti biznis sotsial ti aestu an 2013.

Aesti activitāts comertiali poati s-hibā organizati di parti a OTSi la noi:

- Developari a activitātslor comertsiali a unāi parti di servisili cari li au OTSi (treninzi, servisi medicali, agiutor yiuristic, agiutor psihosotsial, cursuri, retsiclari, loari tehnicā sum ayoghi, editari publicatsii shi ashi ma anclo) destinati cātrā a lor targhet grupi
- Developari a activitātslor comertsiali a unāi parti di servisili cari li au OTSi destinati cātrā alti targhet grupi
- Developari a activitātslor comertsiali cari nu suntu ligati direct cu misia a organizatsiiljei shi cu targhet grupili (ca ex. Asigurari a servisilor/productili a companiiljei, comertsii cu actsii shi ashi ma anclo)
- Fundari companii (ca exemplu companii ti apurari) di parti a OTSi
- Ānsimnari contracti sotsiali cu institutsii guvernementali ti realizari a vārnui competentsii publicā
- Dari donatsii tu producti/servisi di parti a bānātorloricā companiili a OTSi, cari dupu atsea poati s-vindā, a finansiili va s-ufiliseadzā ti scupadz sotsiali

Condutsirea shi membrilji a cafi unāi organizatsii tsivilā ari obligatsii s-adarā strateghii unicatā ti asigurari finansii ti realizari a activitātslor ti realizari a definatilor scupadz tu programa a OTS. Avearea nai ma niheam trei resursi ti finansari di shaptili ma-nsus prezentati, easti conditsii ti agiundzeari a sustsāniriljei ti ma lungu chiro a unāi organizatsii tsivilā.

6. ANALIZĂ A SITUATIILIEI ACTUALĂ CU OTSI TU SFERA DI PROMOVARI SHI APURARI A ŢĂNDREPTURLOR A MA NJITSLOR COMUNITĀTS ETNITSI

6.1. INFORMATSII GHENERALI TI ANALIZATILI ORGANIZATSII

Dupu pitritsearea a chestionarlu tu formă electronica păñă la reprezentantsălji a OTSi di reghistarlu a OTSi, năpoi eara turnati 12 di chestionari, di cari apanăserli mash a 9-li organizatsii eara loati tu videari, anchisindalui di printsiplu ca organizatsia tu sinfunilji cu numirlu a membrilor, acatsă grupă etnică/shi cari suntu sum 20% pi nivel local.

Di optuli reghioni statistitsi tu RM, tu sinfunilji cu scannul a analizatilor organizatsi, shapti reghioni suntu acătsati, mash nu avea organizatsii di reghionlu statistic di Sud-Datlu.

Reon statistic	Numir a analizatilor organizatsii
1. tu reonlu anvărliga di Vardar	1
2. tu reonlu di not-datlu	/
3. tu reonlu di not-ascapitatlu	2
4. Tu reonlu di datlu	1
5. tu reonlu di Polog	1
6. tu reonlu di Pelagonia	1
7. tu reonlu di aratsili shi datlu	1
8. tu reonlu anvărliga di Scopia	2
TOTAL	9 OTSi

Di analizatili 9 organizatsii, 7 suntu reghistrati anamisa di 1990 shi 2010, a 2 organizatsii nu-u spusiră data di reghistrarea. Tuti suntu diznău reghistrati tu sinfunilji cu NAF di la anlu 2010.

6.2. DUTSEARI SHI CONDUTSIRI A ANALIZATILOR OTSi

În ligatură cu dutsearea shi condutsirea a analizatilor organizatsii, tuti au organi compatibili ti condutsiri shi ti dutseari ninti a organizatsiilor a lor. Aoatsi, 8 organizatsii spun ca au Adunari ca nai ma analut organ di condutsiri, a ună organizatsii spuni ca ari prezidentsii. În ligatură cu alantu nivel di dutseari a organizatsiilor, 6 organizatsii au spusă ca au comitet executiv, a 3 comitet di condutsiri. Aoatsi lipseashti s-aibă tu videari ca multi ori organizatsiili li mintescu functsii tu organizatsiili shi atsea anamisa di funtsia conducătoară shi funtsia executivă shi căndu s-nomineadză organlu executiv a organizatsiilei poati s-aibă nominari incompatibilă (comitet ti condutsiri tu loc comitet executiv shi inverz).

Mash 4 OTSi spun ca au cantselarii executivi/slujbă profesională, tsi spuni ca noari capatsitati shi finansii ti funtsionari a organlui executiv cari li realizeadză detsiziili a organilor di condutsiri shi documentili strateghitsi a organizatsiilei.

Controla verticală cum shi azăptăseari a conflictilor tu interes a OTSi tu RM (pit nimisticari a functsiilor ti condutsiri cu functsiili executivi tu organizatsia) easti ună di sferili pi cari lipseashti s-lucrează tu chirolu tsi yini. Mash ună organizatsii ari spusă ca ari comitet ti observari cari u confirmeadză ma-nsus scriata teză ti nigrificari a functsiilor ti controlă tu partea a OTSi.

Cându easti zbor ti adutseari detsizii tu analizatili OTSi, ma multi di eali au implementatā sistem ti adutseari detsizii cari dipendă di catsii turlii easti ãtribarea ti cari s-adutsi detsizii. Ti detsiziili strateghisi responsabilă easti Adunarea, a ti detsiziili operativi responsabil easti organlu executiv (executiv/comitet di condutsiri). Detsiziili s-aduc cu votari a multisimiljei di membrilji a organului conducator/executiv. Tu atseali organizatsii iu ari cantselarii executivă ãn cap cu director executiv, dupu apruchare a programăljei anuală di organlu conducator, detsiziili li adutsi directorlu, ma prota adară consultatsii cu personalu/lăcrătorlji.

Pi ãtribarea “*Tsi lipseashti s-alăxească tu lucurlu a structurăljei conducatoară (cari lucru va s-lipsească s-adară ma buni ti adutsearea a detsiziilor tu organizatsiia)?*”, ãndau organizatsii spun ca easti lipsită s-involvează profesionalishtsă shi expertsă tu atsea sferă pi pozitsia ca conducatori ică ca personal, ta s-poată organizatsia s-lucrează ma eficas shi ma efectiv. Normal, aoatsi easti comentarlu ca easti lipsită ma mari “involvari a tinirlor cu cvalificatsii complementari (cunushteari a limbăljei engleză shi compiuteri – multu ghini)”.

Ună organizatsii spuni ca easti lipsită s-lucrează pi crishtarea a “Capatsitetlui democratic” nuntru tu organizatsia shi ca easti lipsită ma mari involvari a membrilor tu adutsearea a detsiziilor shi adrarea plan ti lucru. Altă organizatsii dzătsi ca easti lipsită “Crishteari a responsabilitiljei a membrilor a comitetlui di condutsiri”.

Altu mari problem, la organizatsia cari realizeazădă mari numir di activităts, easti atsea tsi easti lipsită “adrari distinctsii anamisa di roljea a organului conducator (directorlu executiv) shi roljea a realizatorlui a unăi parti di activitătsli shi chirolu tut s-poată s-lu consacreadză ti adrari shi andridzeari a programilor shi proectili cu tsi poati s-aibă ma multu chiro ti controlă, adrari lobi shi reprezentari cum shi observari a lucurlui a personalui”. Tu atsel contextu easti apandăsea ca easti lipsită “Ma bună comunicatsii cu personalu shi ma bună coordinari cu persoanili cari suntu involvati tu activitătsli a proectului”.

Mahs ună organizatsii nu mindueashti ti alăxiri.

6.3.ADRARI PLAN SHI AGIUMTI REZULTATI A OTSi CARI SUNTU ANALIZATI

Cându easti zbor ti adrari plan strateghic, ma multi di analizatili OTSi dzăc ca au plan strateghic, mash ună organizatsii dzătsi ca noari plan strateghic, ma ari programă anuală ti lucru.

Cându easti zbor ti misia, tuti organizatsii au defintsii limbidă a misiile shi achicăseari a ispetiljei ti a lor existari. Tu partea a defintsii a misiile, ãndau organizatsii au lipsitură di a lor ma bună definari.

Cându easti zbor ti agiumtili rezultati pănă tora di parti a OTSi cari lucrează cu ma njitsli grupi etnitsi tu RM, idghili poati s-ampartă tu aesti grupi:

- **Tinjseari a ãndrepturi a omlui** (ca ex. pricunushteari a identitatiljei a Eghipcheanjlor tu ma multi stati balcanitsi, amintari a statuslui di popul constitutiv, shi ashi ma anclo)
- **Reprezentari shi adrari lobi** (ca ex. senzibilizatā comunitati internatsională ti ãtribarea shi problemili a Eghipcheanjlor, Involvari atselor cari pricad a comunitatiljei tu bana publică, Protestu contra concurslu discriminator ti reghistratori shi instructori la reghistrarea anlu 2010,

Definari a propuniriljei ti alăxeari a nomlui ti condutsiri locală (ăntsercljeari a protseslui shi ashi ma anclo)

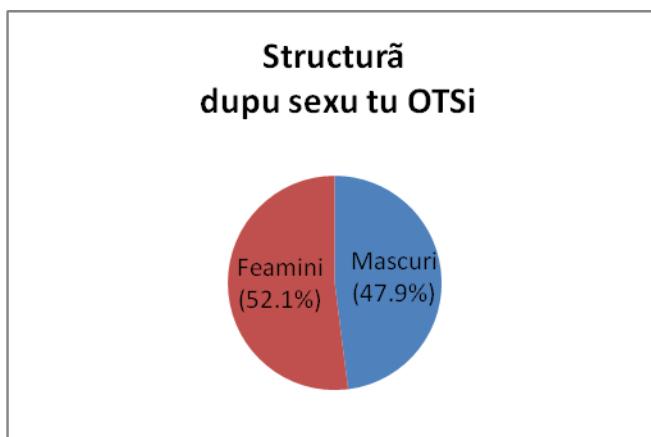
- **Developari a culturăljei, avigljeari a traditsiiljei shi ufiliseari a limbăljei di dadă** (ca ex. TV shi radio programă pi limba armănească, educatsii pi limba di dadă, colonii di pictueari, Tipuseari shi prezentari a literaturăljei di sfera a ăntribărilor ligati cu Torbeshlji, Afirmari a Torbeshlor ca comunitati spetsifică, ănsimnari a Dzuăljei natsională a Sărgihilor tu Machidunii Alju Sava, Sărgihilji shi sotslji a lor, Proiectul Zebrenjac, Ficiorlji shi scriitorlji, Cias cultural-istoric, ăndamasi a Boshnjatslor tu R.Machidunii, ănsimnari auzuăljei a comunitatiljei a Eghipcheanjlor 24 di ciarshar, Partitsipari la ăndau festivali ti cultura traditsională shi ashi ma anclo)
- **Ămbunari a tutulor aspecti a banăljei a unăi grupă etnică pi nivel local** (ca ex. adrari planuri actzioni locali - Decada a Romilor shi ashi ma anclo)
- **Developari a shteariljei ti intrari la lucuru** (ca ex. treninzi, precvalificari, postcvalificari).

Cându easti zbor ti atseali sferi tu cari nu suntu agiumti rezultatili cari s-ashtipta, shi tu cari aesti organizatsii va s-lipsească s-organizează activităts ti a lor realizari tu chirolu tsi yini, suntu:

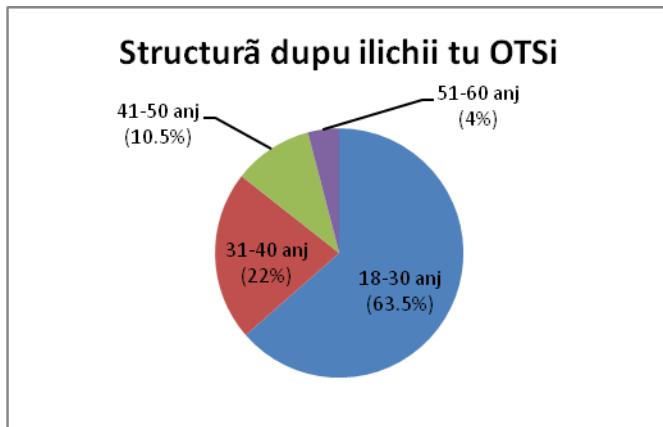
- Ma buni posibilităts ti educatsii
- Partitsipari tu bana publică shi politică
- Realizari a ăndrepturlor etnitsi a njitslor comunităts etnitsi (ca ex. pricunushteari ca comunitatea a Torbeshlor easti ahorghea comunitati (băgari tu Preambula a Constituției etnitsi) cu scopo scădeari a consecventsilor di asimilatsii)
- Alumtari contra stereotipurli cătră ma njitsli comunităts etnitsi
- Developari a culturăljei tu yinitor shi avigljeari a traditsiiljei (ca ex. renovari shi restavrari a monumentilor culturali shi istoritsi a Sărgihilor tu Machidunii, shi ashi ma anclo)
- Adutseari shi realizari a adusilor documenti strateghitsi pi nivel natsional shi local (ca ex. planuri actzioni locali - Decada a Romilor shi ashi ma anclo)
- Integrari sotsială shi economică a njitslor comunităts etnitsi
- ănsănătusheari a sustsâniriljei a OTSi a ma njitslor comunităts etnitsi

6.4. MENAGIMENT A RESURSILOR CU OAMINJ

Di analizatili 9 OTSi 6 au spusă informatsii ti numirlu a membrilor a lor shi a personalui. Mash tu ună organizatsii spusiră ca au 853 di membri, a alanti 5 OTSi spun ca au anamisa di 37 shi 65 di membri ică numir medial easti 53 di membri tu ună organizatsii. Di elji ma multi suntu muljeri (52.1%), a mascuri membri suntu 47.9%.

Căndu easti zbor ti structura dupu ilichii tu OTSi cari suntu adusi aminti, di grafica cari urmează poati s-veadă ca nai ma multsă di membrilji (85.5%) suntu pi ilichii până 40 di anj. Atsea spuni ti potentsialu alushtor organizatsii, cum shi ti lipsitura activitătsli alushtor organizatsii s-hibă focusati pi lipsiturli a tinirlor, cum shi pi lipsiturli a tinirlor părintsă.

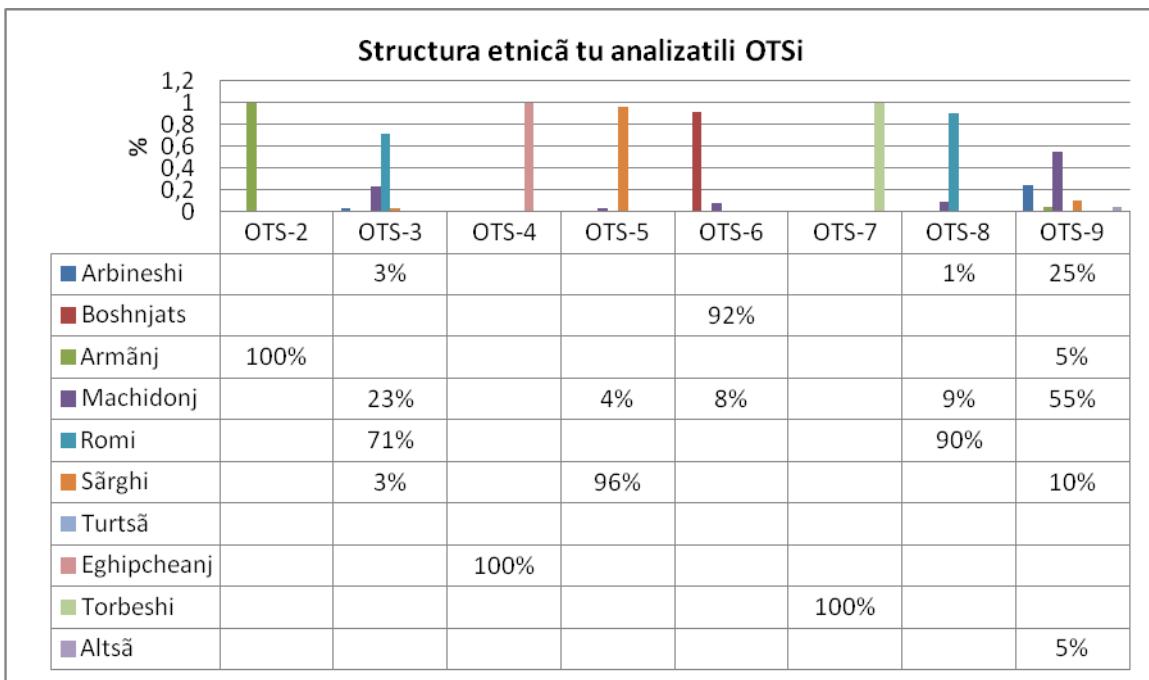
Di numirlu total a membrilor, mash 27% suntu activi, tsi cara s-hibă dealihea ashitsi atsea spuni ca aesti OTSi au cadar cari poati s-realizeadză activităts compatibili tu atseali organizatsii.

Mash trei organizatsii spun ca au lăcrători cu amplini săhăts di lucru (medial căti 4 tu cafi organizatsii), a dau organizatsii personal cu giumentati di săhăts di lucru (medial căti 3 tu cafi OTS). Aestă spuni ca easti lipsită angajari personal profesional cari va s-intră la lucru, tu ma multi OTS a ma njitslor comunităts etnitsi, cu scupo tu continuitet s-realizeadză activitătsli ãn cadur alushtor organizatsii.

Di tuti OTSi, 4 spun ca au angajată personal cu contractu di autori tu tricutsli 12 di meshi (shi atsea medial căti 20 di persoani tu cafi OTS). Multi ori OTSi tu loc s-angajeazădă păltit personal profesional, aduc detsizii s-angajeazădă personal cu contractu ti dipisit lucru (di ma multi ispets, ca ex.aveari altu loc di lucru iu li păltescu taxili) cu tsi nu da posibilitati intrari la lucru atselor membri cari suntu activi shi cari suntu exponats cu lucurlu a lor. Atsea priadutsi ti scădeari a motivatsiile a membrilor. Di altă parti evident easti niaveari expertiză shi experientsă di membrilji tu ună organizatsii, ashi ca multi ori OTSi cari realizeadză proecti suntu băgats tu situatsii s-angajeazădă expertsă di nafoară.

Di OTSi, 5 au angajată volonteri tu tricutsli 12 di meshi (medial căti 5 volonteri tu cafi OTS), tsi easti malju dză dublă ma niheam di numirlu a membrilor activi (medial 11 di membri activi). Aestă poati s-da explicari ti factul ca sum membri activi s-lugursescu shi atselji cari profesional suntu angajats tu organizatsia (tsi nu easti compatibil), ică membrilji activi s-nu s-lugursească ti volonteri (tsi idghea ashitsi nu easti compatibili shi lji demotiveazădă atselji cari suntu nai ma activi).

Ãn ligătură cu structura etnică, cara s-u băgăm nanaparti mash una situatsii, atumtsea pisti 70% di membrilji suntu di grupa etnică cari easti prezentată di parti atsileji OTS. Atsea poati s-veadă pi aestă grafică di ma-nghios:

Ān ligātūrā cu shtarea a membrilor shi a personalu, poati s-veadā ca mash 5 di analizatili 9 OTSi partitsiparā tu treninzi tu tricutsliji 6 meshi. Aoatsi lipseashti s-actsentām ca reprezentantsālji atselor OTSi amintarā shteari di sfera a developariljei organizatsionā (Shteari ti comunicatsii, Plan strateghic, Menagiment a resursilor cu oaminj, Trening ti treneri HSCL programa, Trening ti treneri shi ashi ma anclo), cum shi shteari tu sfera di lucurlu a OTS (Nāstritseari a conflictilor interetnitsi, functzionari a organizatsiilor a tinirlor, cursuri ti ānljeari a vecljilor tehnici, Sigurantsā integratā, Dialog interetnic, shi ashi ma anclo), ma shi ti explicari a functzionariljei a actilor shi a regulilor leghislativi (Nom ti relatsii la lucru shi āndrepturi di relatsiili la lucru, Nom ti azāptāseari shi apurari di discriminari, Detcentralizari, Axes pānā di informatsiili cu caracter public, Tenderi, Apurari a datilor personali, shi ashi ma anclo).

Aesti treninzi eara realizati di diferenti organizatsii shi programi cum suntu: IOM, TSDI/Civica Mobilitas, TSMCI, Republica Tiniri, Iunus Emre, MESED programa, ECE, Partners Hungari Fondation, Tsentrul ti initiativi a Romilor shi alti.

Pi āntribarea "Cātsi shteari (tu cari sferi) easti lipsitā a organizatsiilei a voastā shi a membrilor a voshtsā ti ma mari suxes tu implementarea a activitātslor shi lucurlu organizatsion? Dupu minduearea a voastā, cari suntu nai ma lipsitili treninzi/consultatsii?" OTSi li au spusā aesti temi ti trening:

1. Amintari proecti di UE (IPA, EIDHR shi ashi ma anclo) -āndau OTSi

- Adrari plan shi āngrāpseari proecti
- Condutsiri (lucrari) cu UE proecti
- Condutsiri finansialā cu UE proecti
- Aflari partneri compatibili
- Promovari a activitātslor

2. Shteri comunicativi (cu institutsiii)

3. Dari propuniri ti amandmani shi alāxeari a nomurlor (protsedura)

4. Plan strateghic

5. Adunari finansii di resursi locali

6. Lucrari administrativā a asotsiatsiilei a bānātorlor

7. Prezentari a rezultatilor (băgari a activităților shi actualităților pi web frăndza shi alti mreji sotsiali, mediumi shi ashi ma anclo).
8. Relatsii cu publica
9. Andrepturli a omlui shi ãndrepturi a minorităților
10. Temi di sfera a folclorlui,
11. Ænvitsari a tehnologhiiljei pi compiuteri,
12. Temi di sfera a artăljei shi a culturăljei, cum shi di sfera a etnografiiljei, etnologhia shi sotsiologhia

Pi ãntribarea "*Cari lipsituri shi servisi a membrilor li umpli/li asigureadză organizatsia a voastă?*" organizatsiili li au dată aesti apandăseri:

- Ænsănătusheari a identitatiljei natsională - 3 OTSi
- Permanent informari shi consultari - 2 OTS
- Treninzi ti Ænsănătusheari a capatsitetlui organizatsion - 2 OTSi
- Treninzi profesionali shi treninzi ti developari personală - 2 OTSi
- Involvari tu organi shi comisii compatibili
- Ufiliseari a a lor potentsial profesional ti activitati concretă ică contsâniri ti cari easti prividzută pălteari ti lucru di autor.
- Regrutari shi angajari tu lucurlu a Cantselariiljei executivă shi atumtsea mandatlu tu organili di condutsiri la si ãnglieatsă.
- Agiutor yiuristic
- Ænsimnari evenmenti shi dati importanti ti traditsia shi istoria a popului sărbescu
- Educatsii pi limba di dadă
- Afirmari shi avigljeari a traditsiilor shi a adetslor, valori familiari, etica traditsională, creatsii populară shi folclor.
- Activităts recreativi

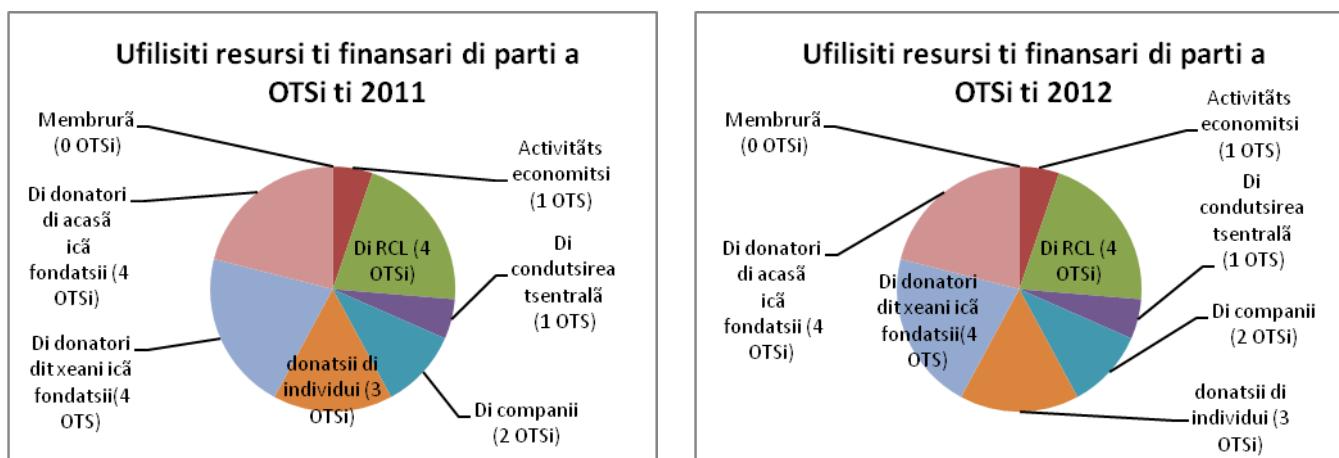
6.5. CAPATSITATI FINANSIALĂ SHI MATERIALĂ SHI CONDUTSIRI CU RESURSI LOCALI

Æn ligătură cu capatsitetili di cantselarii a analizatilor OTSi, 3 OTSi nu au a lor cantselarii. Di atseali cari au cantselarii, cana noari a lor loc, ma loclu lu ljea sum ayoghi ti cari păltescu păradz (anamisa di 6.000-20.000 denari machiduneshtsă), ma exertsii easti mash ună situatsii iu lă easti dată cantselarii di parti a comunăljei ta s-u ufilisească. Di atseali cari au cantselarii, loclu cari lu ufilisescu easti cu dimenii di 30 m² ti nai ma njica cantselarii, până 120 m² ti nai ma marea (medial 72 m²).

Di adrata analiză poati s-veadă ca a 4 OTSi la easti lipsit echipamentu fundamental ti lucru. La alti 3 OTSi, s-ducheashti ca au echipămentu fundamental ti lucru, a 2 OTSi lucreadză cu echipamentu respectabil. Situatsia cu echipamentul a OTSi easti prezentată pi tabela cari urmează:

ECHIPAMENTU	Numir di cumāts di echipamentul ti cafi unā OTS								
	OTS 1	OTS 2	OTS 3	OTS 4	OTS 5	OTS 6	OTS 7	OTS 8	OTS 9
DESC TOP COMPIUTER	2		7		1			1	1
LAP TOP COMPIUTER	1		2		1			2	7
TELEFONI	2		2		1			2	12
FAX	1		1		1			1	2
PRINTER	2		4		1			1	3
SCHENER	1		3		1			1	1
AMAXI	/		2					1	1
FOTOAPARAT	/		2		1			2	1
VIDEO CAMERA	/		1		1				0
Web page	1		1					1	1
Projector			1						
flipciart			2						
Video - bim (pāndzā)			1						
Facebook									1

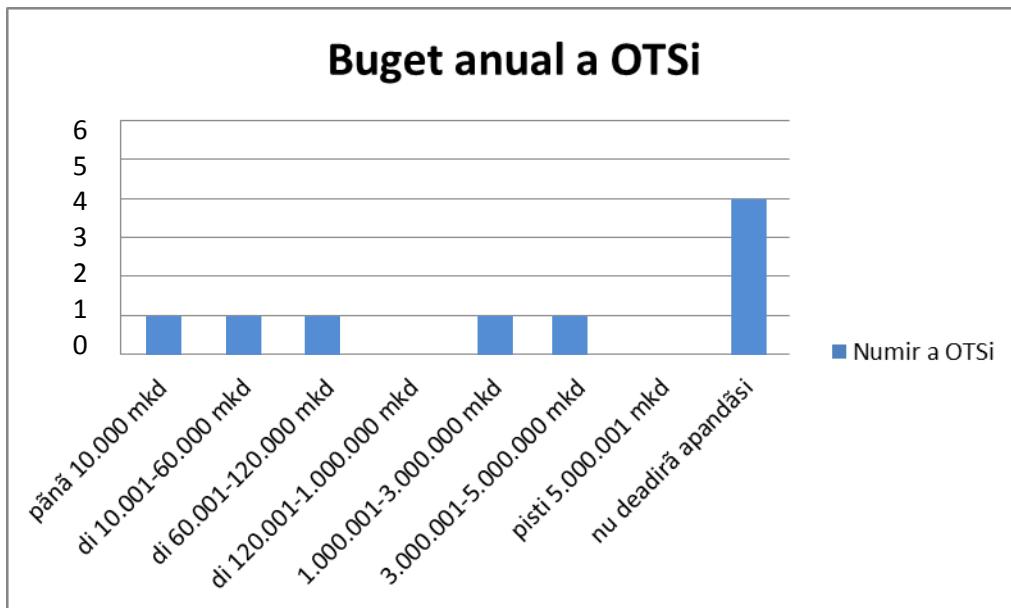
Pi dauli caduri di ma-nghios poati s-veadā ufilisitili resursi ti finansari di parti a OTS ti 2011 shi 2012.

Ān ligāturā cu resursili ti finansari, tsicara ca easti zbor ti organizatsii cu membrurā, nitsi unā organizatsii nu spuni ca avea finansii di membrura tsi nu poati s-achicāseascā. 4 OTSi avea finansii di donatori di acasā shi di tu xeani anlu 2011, a idghea ashitsi 4 OTSi avea sustsāniri finansialā di reonili a condutsiriljei localā (RCL). Situatsia cu sustsānirea finansialā anlu 2012 easti malju dzā idghea (crishteari a numirlui a OTSi (total 5 OTSi anlu 2012) cari loarā finansii di donatori di tu xeani, shi scādeari a numirlui a OTSi cari eara sustsānuti di RCL (total 3 OTSi anlu 2012). Shi tu dolji anj di analizā, mash 3 OTSi avea donatsii/sponzorizari di parti a companilor, a cāndu easti zbor ti donatsii di individui, mash 2 OTSi anlu 2011 shi 2012 avea ahtari sustsāniri. Mash unā organizatsii ari aktivitāts economitsi di cari ari finansii ti a ljei aktivitāts.

Ma marli focus cătră vindeari servisi/producti, cum shi ma activ căftari donatsii di parti a individuilor shi finansii di membrura, poati s-la agiută alushtor organizatsii ti ãndoi anj s-u ambuneadză a lor situatsii finansială ti realizari a a lor programi shi prioriteti anuali.

Pi aestă tabelă poati s-veadă informatsia ti măriljea a bugetilor anuali, di 5 OTSi cari au dată informatsii ti bugetlu ti anlu tricut.

Cara s-lom tu videari ca nai ma mari numir di organizatsili li spun finansiili loati di la donatolji shi programili di acasă shi di tu xeani, interesantă easti s-analyzeadză apāndăserli pi ãntribarea "Desi aveats dată aplicatsii ti proiectu anlu 2011-2012?". Exact atseali 4 organizatsii caru nu avea spusă ca au amintatā proiectu di donator di tu xeani ică di acasă, suntu atseali caru nu au dată proiectu ca propuniri tu 2 anj tsi tricură. Complet 39 di proiecti ca propuniri suntu dati di parti a 5 OTSi, di cari izini easti dată ti 20 proiecti (malju dză 50%), a ti 9 s-ashteaptă apandăsi.

Pi ãntribarea "Dupa minduearea a voastă cari eara ispetsli ti nisuxeslu a aplicatsiilor a voasti ti proiectu (cara s-li aibă)?" nai ma multi ori apandăsea di analizatili OTSi suntu:

- Niaveari interes a fondatsiilor ti năstritseari a problemilor a targhet grupăljei.
- Numa etnică la ambudghiseashti a fondatsiilor.
- Concurrentsii, njic fondu a programilor.
- Di isperti ca noari shteari ti developari proiecti ca propuniri, cum shi niaveari conditsii ti lucru shi finansi
- Ti UE proectili - niaveari lobi grupă shi nibună calitatati a aplicatsiiljei, problemi cu tradutsirea, adunari shi completari compatibil documentatsii ti proiectul, a ninti tut a documentatsiiljei cari easti ligată cu partnerlji shi documentatsia cari s-ljea di vără organi (CRM)
- Protseduri nitransparenti ti adutseari detsizii di parti a secretariatlui ti colaborari pisti sinuri (ică ti noi ghini nicänăscuti protseduri)

OTSi nai ma multi ori didea shi aminta sustsăniri di aesti institutsii shi organizatsii donatoari:

Turlii a institutsii /donator	Numa a institutsii / donator
1. Institutsii guvernamentală pi nivel tentral	<ul style="list-style-type: none"> • Secretariat ti eurointegrari, • Guvernul României, • Secretariat ti realizari a Contractului de Parteneriat cu Uniunea Europeană, • Secretariat general, • Ministeriat ti cultură ali RM, • Ministeriat ti lucru shi politică socială
2. Institutsii guvernamentală pi nivel local	<ul style="list-style-type: none"> • Comuna Cumanova, • Comuna Carpoș, • Comuna Staro Nagoriciane, • Comuna Delcevo, • Comuna Pehcevo, • Comuna Vînitsa
3. Organizatsii internațională / donator (ică programă).	<ul style="list-style-type: none"> • Ambasada ali Holandiei • Ambasada a Statelor Unite ale Americii, • ONU, • BPRI (Best practices for Roma integration) • Programă ti colaborari pisti sinuri anamisa di R. Moldova si Ucraina, • IPA • REF - Programă ti developari a fectorilor nicii din acesti sunt involvari a fectorilor Romaniei tu educatsia ninti s-ahurhească cu sculie primară, • SOROS Budapest/Nyíregyháza, • FES, • EIDHR
4. Organizatsii locală / donator (ică programă)	<ul style="list-style-type: none"> • TSDI -CIVICA Mobilitas (SDC) • FDSM (USAID)
5. Alți	<ul style="list-style-type: none"> • Ministeriat ti diaspora ali R. Serbia, • Ministeriat ti cultură ali R. Serbia • Ministeriat ti cultură ali R. Republica Srpska.

Tu sinfunilji cu experienta cu protsesul de aplicatii de proiecte, de analizatii OTSi 'institutsiile internaționale si organizatiile locale donatoare sunt nai ma eficaci tu darea sustenabilității a OTSi, contra de institutsiile guvernamentale care sunt multu nisiguri si peanarga aduc detsizii". Aoatsu s-aduc aminti aesti institutsii: UNDP, ONU, OSCE, ODIHR, Ambasade, Ministeriat ti cultură ali RM, TSDI, organizatsii internaționale si interguvernamentale, ca eficaci tu sustenabilitatea a OTSi.

În ligătură cu asigurarea a stabilității finanțarelor tu și doilea an tu yinitor, analizatii OTSi pistipescu ca atunci pot să se realizeze cu de aplicatii si aminti proiecte, de donatori de tu xeani si de bugetul alii

RM. Ună parti di organizatsiili spun ca cu vindeari servisi shi producti (developari a activitătslor ti biznis sotsial) pot s-asigureadză finansii ti realizari a prioritetilor a lor.

6.6. RELATSII CU PUBLICA SHI COMUNICATSII CU ALTI ORGANIZATSII/INSTITUTSII

Di analizatili OTSi, 7 au developată colaborari shi prezentari a a lor activităts pit mediumili tu RM (TV, Radio, mediumi di presă). Căndu easti zbor ti ufiliseari a Internetlui, mash 5 OTSi au experientsă cu publicari informatsii pit Internet, a 6 OTSi au a lor Facebook profil.

Căndu easti zbor ti colaborarea institutsională, pi tabela ma-nghios suntu scriati institutsiili cu cari OTSi avea nai ma mari colaborari tu lucurlu a lor.

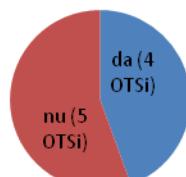
	Institutsii di condutsirea tsentrală/locală	Organizatsii di sfera a sotsiatiljei tsivilă (ONG, sindicati, asotsiatsii)	Subiecti yiuristitsi di biznis comunitatea	Organizatsii shi institutsii internatsionali
1	ARĀC - 3 OTSi	FDSM - 2 OTSi	ELIDA	UE
2	Departamentu ti colaborari cu comunităts sum 20%	Tsentru ti developari institutsională (TSDI) - 2 OTSi	Bucen koziac	Consiliu ali Europa
3	Directsii ti developari a educatsiiljei a comunitătslor etnitsi	TSMCI- 2 OTSi	Biznis akademii - Smilenschi	OSCE - 4 OTSi
4	Comuna Cumanova	Platformă Tsivilă ali Machidunii	HANA BGD - DOOEL	UNDP - 3 OTSi
5	Comuna Veles	Biosfera	„Trend Tex“- DOOEL	Ambasada a SUA
6	Comuna Ohărda	ESE	„BOND“ DOOEL Delcevo	TATSSO
7	Comuna Resen	Aliansă a sindicatilor ali Machidunii		Aghentsii shvaitzsarească ti developari internatsională - Cantselarii Scopia
8	Condutsiri locală: a Comunilor Delcevo, Vinitsa shi Pehcevo	Aliansă a Comorilor ti economii ali RM		Institut dishclisă sotsietati - Budapesta
9	FASM-Delcevo cu Ambulanta di Delcevo	Fondatsia machidunească ti developari a companiilor		UE delegatsii - Scopia
10	Sculiili primari di Delcevo: SP "Vancio Prche" shi SP "Alju	TSCT – Bituli		REF - Budapesta

	Climent di Ohärda"			
11	Gärdinitili ti ficiarli: Delcevo, Vinitsa shi Pehcevo	TSIVIL - Scopia		ALDA
12	Comuna legunovtse comuna Brvenitsa	TSID - Cumanova		NDI
13	Tsentru ti educatsii a oaminjlor tu ilichii			FES

Tu tabela ma-nghios s-află institutsiili cu cari OTSi nu colaborează, a vor s-aibă colaborari ti realizari a activitătslor a lor.

	Institutsii di condutsirea tsentrală/locală	Organizatsii di sfera a sotsiatiljei tsivilă (ONG, sindicati, asotsiatsii)	Subiecti yiuristitsi di biznis comunitatea	Organizatsii shi institutsii internatsionali
1	Ministeriat ti lucru shi politică soitsială - 3 OTSi	Fondatsia dishclisă sotsietati	Pivara - Scopia	Ambasada a SUA
1	Guvernu ali RM - 2 OTSi	TSDI		Ambasada ghermanească
2	Parlamentu ali RM - 2 OTSi	OTSi di comuna Veles shi ma largu		GHIZ
3	Secretariat ti äntribări europeani	RNVO-2002		USAID
4	Departamentu ti colaborari cu ONG	CRCL		Natsiunili uniti
5	Prezidentu ali RM	Sindicat		Organizatsia ti sănătati din lumi - Scopia
6	Minister fără resor			UNIFEM
7	IU Tsentru ti lucri sotsiali anamisa di comunili Delcevo			UNDEF
8	Inspectorat ti lucru			UNDP
9	Comisii di la Consiliulu a Comunălei Delcevo			
10	Aghentsii ti njits comunităts (comunicatsia nu easti nibună)			

DESI ORGANIZATSIA A VOASTĂ PARTITSIPEADZĂ TU BANA POLITICĂ PI NIVEL LOCAL ICĂ TSENTRAL?

Pi äntribarea "Desi organizatsia a voastă partitsipeadză tu bana politică pi nivel local ică tsentral?" 4 OTSi apăndăsiră ca partitsipeadză, a 5 OTSi nu partitsipeadză tu bana politică.

Ãn ligâtură cu ãtribarea di ma-nsus, OTSi spun ca politica ari influentsă pisti lucurlu a OTSi di ispeti a factului tsi "ma multiil institutsii cu cari organizatsia lipseashti s-lucreadză ti realizari a activitâtslor a lor suntu politizats, ma până tora cu suxes na alumtăm cu atsea influentsă". La alti dau OTSi, s-actsenteadză ca influentsa easti negativă shi atsea nai ma multu tu chirolu a alidzerlor cându malju dză suntu paralizats cu lucurlu shi nu pot s-li realizeadză prividzutili activitâts. La alti OTSi alăxearea a nai ma importantilor funcstii shi pozitsiili polititsi cari suntu ligati cu a lor programi / contracti idghea ashitsi ari inflentsă negativă.

Cându easti zbor ti strateghiili cari lipseashti s-realizeadză cu scupo ma buni relatsii cu publica tu chirolu tsi yini, ună parti di OTSi spun ca lipseashti s-organizeadză debati ti problemili cu cari s-strâvăsescu ma njitsli comunitâts etnitsi. Cându easti zbor ti singurili organizatsii s-dimândă "tsi poati cama multu lucru pi teren, adrari programi strateghitsu tu sinfunilji cu lipsiturli a targhet grupilor shi ma mari transparatati a singurlor OTSi ", cum shi angajari persoană cu scupo fundamental ti comunicatsii cu publica.

6.7. FACTORI EXTERNI SHI INTERNI

Influenta a factorilor externi easti evidentă tu lucurlu a OTSi a ma njitslor comunitâts etnitsi. Tu tabela di ma-nghios suntu prezentati ună parti di eali

	Turlui a factorlui externu	Pretsizats CARI shi TSI (regulativă), CARI shi Ti TSI (institutsii / organizatsii / donator), shi ashi ma anclo	Cum ari influentsă negativă pi a voastă OTS?
1	NICOMPATIBILĂ REGULATIVĂ LEGHISLATIVĂ	<p>Nom ti asotsiatsii tsivilii</p> <p>Explicari a Preambulăljei a Constitutsiiljei ali RM</p> <p>Ministeriat ti finansii. Dublă pâltvari a taxăljei (hârgi ti cali - taxă personală +TAV)</p> <p>Idghu tretman ti pâltvari a taxăljei cum shi tuti companii profitabili, ma differentu ti subventionari di AVRМ</p>	<p>Lipseashti s-aibă ahorghea nom ti asotsiatsii a curi ocupatsii lă easti apurari a comunitâtslor</p> <p>Nu putem s-li realizăm ândrepturli, di ispeti a explicariljei a terminlui "alti" tu Preamble</p> <p>S-adără hârgi complementari shi nippividzuti cari nu poati s-justificheadză cu finansii</p> <p>Tsicara ca ari lipsitură ti intrari la lucru , OTSi nu pot s-u ufilisească programa ti subventionari ti nali intrări la lucru tsicara ca atsea easti validă ti companiili (până shi nilicvidi)</p>

		<p>Regulamentu la AVRМ: Membru a organilor di condutsiri tu OTS noari shi nu poati s-aibă status di persoană fără lucru</p> <p>Nom ti condutsiri locală</p> <p>Nom ti educatsii atselor cari suntu tu ilichii</p>	<p>Membrilji a Comitetilor ti condutsiri shi a Adunariljei a asotsiatsiilor nu au ãndreptu s-reghistreadză ca persoani fără lucru shi ma anclo chireari a tutulor benefitsii cu atsel status</p>
2	COLABORARI / COORDINARI / SUSTSÂNIRI DI INSTITUTSII	<p>Condutsirea locală nu li tinjiseashti shi multu niheam li ufiliseashti adusili documenti shi acti ãn ligătură cu sectorlu tsivil shi scupadzli a lor.</p> <p>Nirealizari a obligatsiilor ti cari s-au achicăsită (cofinansari)</p>	<p>Politizată</p> <p>Niaveari interes ta s-partitsipeadză tu operatsionalizari a Planurilor operativi di Decada</p> <p>Dăñaseari cu activitătsli ti proectul shi adrari atmosferă di nipistusini la donatorlji</p>
3	FACTORI FINANSIALI	<p>Noari achicăseari ti finansari a asotsiatsiilor a minoritătslor</p> <p>Ma multu di 90% finansiili dipendă di Proecti shi programi finansati di parti a Institutsiilor di tu xeani/donatori</p> <p>Niufiliseari a nomlui ti sponsorizari shi donatsii, nomlu ti volonteri di ispeti a protsedurilor birocratitsi</p> <p>Vără lucri tu nomlu ti lucrari finansială</p>	<p>Politizată, mash vără OTSi li ljea finansiili</p> <p>- Niaveari posibilitati ti realizari a activitătslor</p> <p>Njică sustsâniri finansială shi niaveari resursi di acasă</p>
4	FACTORI SOTSIO-CULTURALI	<p>-Ari mari numir di stereotipuri ti comunitatea a mea</p> <p>-Njică puteari economică</p> <p>Mentalitati la comunitatea a Romilor (nai ma multu aclo iu evident avem ghetto)</p>	<p>Mari numir di cäftări ti finansari ti yitrii, docuenti, yitripseari shi alti</p> <p>Greutăts ti mobilizari shi multu hărgit chiro</p>
5	FACTORI POLITITSI	<p>-Eghipcheanjiji nu au a lor reprezentantsă polititsi</p> <p>-Ti Cumanova optsiili polititsi suntu diferenti di Condutsirea tcentrală</p> <p>Mari influentsă politică pisti bänătorlji a ninti tut pisti comunitatea a Romilor ca nai ma senzibilă categorii tu chirolu di alidzerli iu</p>	<p>Controli shi inspectsii diferenti cari lucreadză pi teren,</p> <p>Tu chiro di alidzeri nu putem s-lucrăm di ispeti ca ari multsă aghitatori polititsi pi teren ninti tut cu targhet grupa cari nai ma multi ori easti a lor</p>

	<p>multu evident s-frāndzi nomlu ti alidzeri shi āndreptul ti votari liberā</p> <p>Multi ori ufilisit protses ti alidzeari tu RM Niamintari a statuslui / membrā tu UE shi NATO</p> <p>Multi ori alidzeri ninti chiro</p>	<p>metā</p> <p>Nisigurantsā la donatorlji di tu xeani shi a lor fudzeari, ninti tut tu chirolu cāndu statlu amintā status di candidat shi s-ashtipta s-ahurheascā cu ninti aprucheari fonduri di UE. Atumtsea fudzirā nai ma mari parti di donatorlji di tu xeani a statlu nica ashteadzā cu status di candidat shi nu poati s-li ufiliseascā fondurli structurali a UE</p>
--	---	---

6.8. PLANURI YINITOARI A ORGANIZATSIILOR

Tu sinfunilji cu apandāserli a OTSi, pi bazā a experientsāljei pānā tora shi provocārli cu cari s-strāvāsea tu lucurlu, OTSi suntu pi mindueari ca cu aesti programi di ma-nghios organizatsia va s-developeadzā shi va s-poatā s-existeadzā tu chirolu tsi yini:

1. Alumtari contra discriminarea shi eliminarea tu sotsietatea
2. Nāstritseari a problemilor finansiali a organizatsiilor
3. Lucrari pi programi cari va s-finanseatdā di UE shi iu organizatsia va s-lipseascā s-hibā tu partneritati cu institutsii di stat, condutsirea localā shi cu condutsirea tsentralā, biznis sector – 2 OTSi
4. Autofinansari pit developari a vārnui formā di biznis sotsial (Dari servisi ti institutsii shi ti biznis sectorlu) – 3 OTSi
5. Relatsii di partneritati cu organizatsiili internatsionali.
6. Tritseari pit protses di adrari plan strateghic shi organizari aktivitāts ti adunari finansii
7. Proactiv involvari a membrilor shi mobilizari a comunitatiljei
8. Fundari fondu ti sustsāniri – ghenerari finansii ti investari.
9. Mehanizmu ti sustsāniri di parti a statlui ti proecti di UE

Ca problemi cu nai ma mari prioritati cari lipseashti s-nāstreacā tu organizatsiili suntu:

1. Asigurari loc (cantselarii) shi adutseari a lipsitlui inventar – 4 OTSi
2. Bāgari la lucru 2 membre tu organizatsia – 4 OTSi
3. Agitor shi sustsāniri finansialā, cum putem s-existām shi s-na developām 2 OTSi
4. Angajari ma mari numir di cadar cu analtā educatsii
5. Entuziazmu shi volonterizmu
6. Stabilitati finansialā a organizatsiiljei
7. Profesionalizari a personalui
8. Regutari volonteri (tiniri)
9. Persoanā angajatā cu lucru ti relatsii cu publica
10. S-asigureadzā finansii ti investari ti existari (fundari fondu)

7. CONCLUZII SHI DIMĂNDĂRI

Asotsiasiili tsivilii cari lucrează cu ma njitsli comunităts etnitsi, s-străvăsescu cu ma multi provocări interni shi externi. Dupu adrata analiză s-vini până di aesti concluzii shi dimăndări ghenerali ti ma anclo developari organizatsionă, institutsională shi profesională a OTSi, cum shi dimăndări ti ambunari a situatsiiljei cu leghislativa.

7.1. CONCLUZII SHI DIMĂNDĂRI TI AMBUNARI A SITUATSIILJEI CU LEGHISLATIVA

- Guvernul ali RM, lipseashti s-adără mehanizmi ti sustsăniri a lucurlui a organizatsiilor tsivilii, pit asigurari finansii ti anvăleari a hărgilor operativi (cantselarii, echipamentu, personal tehnic), cum shi ti realizari a a lor programi anuali, cu cari va s-asigureadză developari tu continuitet a ma njitslor comunităts etnitsi, a lor spetsifici yiuristitsi shi culturali tu RM.
- GRM lipseashti s-asigureadză pit compatibili aghentsii di stat (ca ex.ARĂC), ãn cadur a a lor programi anuali, s-ampartă granturi a OTSi shi a MCE, cu scupo ma efectiv promovari shi apurari a interesilor a MCE tu RM.
- Shi pi ninda atsea tsi existeadză bun cadru leghislativ ti fundari shi lucrari a organizatsiilor tsivilii tu RM, niposibilitatea s-li ufilisească ună parti di regulili di NAF (ca ex. benefitsii ti taxă shi ti vamă ti OTSi, greutăts tu reghistrarea a activitatiljei comertsială tu reghistarlu tcentral, nidari competentsii publitsi shi ashi ma anclo), cum shi niheam păradz cari statlu li da ti finansari a proiectilor a OTSi, ari influentsă negativă pisti lucrarea normală shi existarea a OTSi tu RM.
- Strateghia guvernamentală ti colaborari cu sectorlu tsivil (2012-2013) easti multu bună bază ti colaborari, ma multi ori impresili suntu ca institutsiali di stat nu u achicăsescu rolja a OTSi shi compatibil tu mari parti nu lji involveadză tu crearea a politichilor shi tu adutsearea a nomurlor. S-ducheashti lipsitura ca ti ma multi di metrili cari suntu adusi aminti tu strateghia ti colaborari, Guvernul lipseashti s-asigureadză finansii ti a lor realizari, nai ma multu shutsăti cătră OTSi shi MCE.
- Æn ligătură cu finansarea shi ufilisearea a resursilor difernti ti sustsăniri financială, poati s-aducă detsizii ca shi pi ninda atsea tsi suntu multu njits, finansiili cari yin di taxili di individuili, di companiili shi di resursili guvernamentalii au scădzută di 21% anlu 2009, pi 13% anlu 2011. Singurili OTSi shi GRM lipseashti s-ahurhească activităts shi metri seriozi ti asigurari existari pi ma lungu chiro a sectorului tsivil, prota sh-prota pit simplificari ică arupearri a protsedurăljei ti justificari a interesului public tu NTSAP shi dari posibilitati a tutulor bănnători cari au amintatitsi s-hibă stimulats cu taxili la TPA, tu situatsii cändu va s-da donatsii.

7.2. CONCLUZII SHI DIMĂNDĂRI TI AMBUNARI A RELATSIILOR INSTITUTSIONALI A OTSi A MA NJITSLOU COMUNITĂTS ETNITSI

- Reprezentarea shi adrari lobi ti ãtribărli di interes a membrilor a MCE di ninti a alantilor institutsii easti prioritati pi cari ma multu focus lipseashti s-bagă OTSi a MCE tu chirolu tsi yini. Tu atsel contextu, fără di altă easti lipsită ună parti di OTSi s-amintă cu shteari compatibilă ti reprezentari shi ti adrari lobi.

- Gheneral mutrită easti lipsită implementari relatsii cu ma analtu calitet a OTSi a MCE cu ma multili analizati targhet grupi. Easti lipsită s-adară strateghii ti colaborari cu tuti grupi cari au inters, cu scupo ambunari a relatsiilor cu idghili, nai ma multu cu institutsiili guvernamentalni, mediumili, comunitatea donator, biznis sectorlu shi organizatsiili tsivili. Tu atsel contextu s-dimăndă s-realizeadză terning ti partnerităts efectivi shi colaborari cu institutsiili.

7.3. CONCLUZII SHI DIMĂNDĂRI TI AMBUNARI A DEVELOPARILJEI ORGANIZATSIONĂ A OTSi A MA NJITSLOR COMUNITĀTS ETNITSI

- La ună parti di OTSi a MCE easti lipsită ma mari involvari a membrilor tu adutsearea detsizii shi adrari plan ti lucru a OTSi, cum shi compatibil crishteari a responsabilitatiljei a membrilor a comitetlui di condutsiri.
- La ună parti di OTSi easti lipsită ampărtsari a functsiiexecutivă di functsia conducatoară tu a lor organizatsii. Controla verticală cum shi azăptăsearea a conflictilor cu interes tu OTSi tu RM (pit misticari a functsiiilor conducatoari cu functsii executivi tu organizatsia) easti ună di sferili pi cari lipseashti s-lucreazdă tu chirolu tsi yini.
- Easti lipsită s-ăndreagă plan ti sustsăniri finansială ti OTSi a MCE, cu tsi va s-poată s-hibă prividzuti tuti activităts posibili cum shi resursi alternativi ti finansii atselor organizatsii, compatibil pi atsea shi nominari persoani responsabili ti adunari finansii. Idghea ashitsi developari a shteariljei ti plan ti proecti shi ti realizari proecti; Adrari plan ti vindeari servisi shi producti, poati s-hibă di hăiri.
- Tsicara ca ma marli numir a OTSi a MCE suntu fundati pi bază di membrură (individual ică organization), multu njic numir a OTSi caftă di a lor membri s-păltească ti membrura anuală. S-dimăndă di membrilji s-caftă s-păltească ti membrura a lor ta s-veadă ctsi easti motivatsia a lor ti membrură, cum shi căt suntu ligats shi căt adună găile ti realizari a cauzăljei ti cari s-alumtă atsea organizatsii.
- S-dimăndă atseali OTSi a MCE cari organizeadză evenmenti traditsionali anuali, s-organizeadză shi evenmentu ti adunari finansii di partitsipantsălji cu limbid defiant scupo.
- Ari lipsitură ti sustsăniri atselor OTSi a MCE cari nu au loc (cantselarii) shi ehipamentu compatibil ti lucru
- Tu sinfunilji cu adrata analiză poati s-aducă concluzii ca ari lipsitură ti developari a shteariljei a OTSi a MCE ti aesti temi:
  1. Amintari programi shi proecti di UE (IPA, EIDHR shi ashi ma anclo)
    - Adrari plan shi ängrăpseari proecti
    - Condutsiri (cu lucru) cu proeti di la UE
    - Condutsiri finansială cu proectili di la UE
    - Aflari partnieri compatibili
    - Promovari a activitătslor
  2. Shteari cum s-comunicheadză (cu institutsii)
  3. Dari amandmani shi alăxeri a nomurlor (protseură)
  4. Adrari plan strateghic
  5. Adunari finansii di resursi locali
  6. Lucrari administrativă a asotsiatiilor tsivili

7. Prezentari a rezultatilor (băgari activităts shi actualităts pi web frändza shi pi alti mreji sotsiali, medium shi ashi ma anclo)
8. Relatsii cu publica
9. Andrepturi a omlui shi ãdrepturi a minoritătslor
10. Temi di sfera a folclorlui,
11. Perfectsionari a shteariljei ti ufiliseari a tehnologhiiljei ti compiuteri,
12. Temi di sfera a artăljei shi a culturăljei, cum shi di sfera a etnografiiljei, etnologhia shi sotsiologhia

Referensi

- Conducător ti NAF, Boris Sharcovschi, FRLZ Shtip, 2011
- Partitsipari a sectorlui tsivil tu protseslu di adutseari detsizii shi nomuri tu Republica Machidunia, d-r Natasha Gaber, ETSNL, 2008
- Analiză a resursilor ti finansari a OTSi cari deadiră aplicatsii tu Programa CIVICA Mobilitas, TSDI, 2012
- 25 modusi posibili cum s-stimuleadză partitsiparea tsivilă pi nivel local tu RM, Zoran Stoicovschi, TSDI, 2012
- Tsivicus – Index a sotsietatiljei tsivilă, Raportu analitic ti Machidunia, TSMCI, 2011
- 2011 Index ti existari a OTS – Machidunia, USAID, 2012
- Strateghii ti colaborari a Guvernului cu sectorlu tsivil cu Plan actson ti realizari (2007-2011);
- Strateghii ti colaborari a Guvernului cu sectorlu tsivil cu Plan actson ti realizari (2012-2017);
- Strateghii ti developari shi promovari a volontarizmului a Guvernului ali Republica Machidunia (2010)
- Strateghii a Căsăbălui Scopia ti colaborari cu organizatsiili tsivili; TSDI, 2007
- Developari shi implementari a conșteptului a companiilei sotsială tu Machidunii: Studii ti potentsialu ti ma anclo promovari a Companiilei sotsială ca biznis-model inovativ cu scupadz sotsiali tu economia machidunească, *Tsentru ti developari institutsională shi EUCLID*, 2011;
- Programă natsională ti aprucheari a ãndreptului a Uniiljei Europeană – revizii 2012;

SUPLIMENTI

- Ufilsit chestionar ti notă

CHESTIONAR TI ANALIZĂ ORGANIZAȚIONĂ TI ORGANIZAȚIILII TSIVILI (OTSi)¹

1. NUMIR A CHESTIONARLU (Remarcă: completează consultantul)	☐ ☐ ☐ ☐
2. REON / COMUNĂ	10. tu reonlu anvărliga di Vardar 11. tu reonlu di not-datlu 12. tu reonlu di not-ascapitatlu 13. Tu reonlu di datlu 14. tu reonlu di Polog 15. tu reonlu di Pelagonia 16. tu reonlu di aratsili shi datlu 17. tu reonlu anvărliga di Scopia
3. NUMĂ a OTS (Remarcă: cara s-vrets putets shi s-nu u didets apandăsea):	
4. CARI AN EASTI FUNDATĂ OTS?:	☐ ☐ ☐ ☐
5. ADRESA A OTS (Remarcă: cara s-vrets putets shi s-nu u didets apandăsea):	Adresă <input type="text"/> Căsăbă <input type="text"/>
6. TELEFONI A OTS (Remarcă: cara s-vrets putets shi s-nu u didets apandăsea):	
7. FAX A OTS (Remarcă: cara s-vrets putets shi s-nu u didets apandăsea):	
8. ADRESA ELECTRONICĂ A OTS (e-mail) (Remarcă: cara s-vrets putets shi s-nu u didets apandăsea):	
9. WEB FRÂNDZĂ A OTS (Remarcă: cara s-vrets putets shi s-nu u didets apandăsea):	
10. FUNCTSIA A VOASTĂ TU OTS (Remarcă: cara s-vrets putets shi s-nu u didets apandăsea):	

INSTRUCTII Aestă analiză organizațională s-realizează și lipsituri a forumului partisipativ tsi urmează organizat di parti a Aghentsiiilei și realizari a și-repturilor a comunităților (ARAC) cu sustențiri a Misiliei al OSCE cu scopo s-determinează situația actuală cu capabilitățile organizaționalei și organizărilor civile (OTSi) care lucrează cu comunitățile etnice tu Republica Moldova, cum shi s-determinează lipsurile și capabilitățile tăilor de dezvoltare. A voastă OTS este aleaptă de registrările a organizărilor a ARAC. Îndreptu ta s-participă la anchetarea a măștii reprezentanților a OTS care au competențe de conducătoare OTS shi li au lipsit informații. Cercetarea este anonimă, tsi se leagă ca informațiile păină care sunt vindeca și hibă analizată individual shi și hibă prezentată sumar tu tutu participanții la analiza. Pe antribările tăi care este angrăpătă remarcă "cara s-vrets putets s-nu u didets apandăsea" și Voi alăsăm desigură și u ufilisits optiile tăi lucrări anonime. Pe ună parte di antribările s-antrenă și leagă măștii unei apandăse, care s-nu hibă spusă altă turlă ică apandăsea s-angrăpsește sum

¹ Aestă analiză organizațională s-realizează și lipsituri a forumului partisipativ tsi urmează organizat di parti a Aghentsiiilei și realizari a și-repturilor a comunităților cu sustențiri a Misiliei al OSCE

"altu" tu situatsii cāndu modalitetili cari suntu dati nu suntu compatibili cu minduearea a Voastā. Pi alanti antribāri s-apāndāseashti cu āngrāpseari a apandāsiljei tu loclu cari easti prividzut ti atsea ("firidā")

INFORMATSII DEMOGRAFITSI TI ASOTSIATSIA TSIVILĀ

1. TU CARI DI AESTI CLASIFICATSII SCADI ORGANIZATSIA A VOASTĀ?

- 9. asotsiatsii
- 10. fondatsii
- 11. aliensā/ unii / federatsii a asotsiatsiilor
- 12. coalitsii / mrejā formalā a asotsiatsiilor
- 13. mrejā niformalā a asotsiatsiilor
- 14. cantselarii a organizatsiiljei internatsionalā
- 15. comunitati a nicuchirlor (ma ninti consiliu ti casa)
- 16. grupā niformalā tsivilā / initiativā

[INSTRUCTSII: pi āntribarea nr. 2 . apāndāsescu mash anchetatslji cari pi āntribarea nr.1. apāndāsirā sum "1".

2. DUPU SPUSILI TURLII DI ASOTSIATSII, TU CARI SCADI ORGANIZATSIA A VOASTĀ?

- 10. asotsiatsii profesionalā
- 11. asotsiatsii cu membrūrā individualā
- 12. asotsiatsii cu organizatsii - membrei
- 13. asotsiatsii cu focus cercetator shi analitic (think thank)
- 14. asotsiatsii a vārnui grupā etnicā
- 15. asotsiatsii tu comunitatea localā
- 16. asotsiatsii ti sportu / club
- 17. asotsiatsi ti recreatsii
- 18. asotsiatsii cari ānseamnā vārā persoanā shi opera
altu (āngrāpsits)

3. DUPU CARI NOM EASTI REGHISTRATĀ ORGANIZATSIA A VOASTĀ?

- 1. Nom ti asotsiatsii shi fondatsii (di la anlu 2010)
- 2. Altu nom (āngrāpsits cari):
- 3. Nu easti reghistratā

[INSTRUCTSII: pi āntribarea nr. 4 . apāndāsescu mash anchetatslji cari pi āntribarea nr. 3. apāndāsirā sum "1" icā "2".

4. DESI AVEATS VĀRĀ PROBLEM CĀNDĀ U REGHISTRATS ORGANIZATSIA A VOASTĀ?

- 1. Da
- 2. Nu

[YPATCTBO: pi āntribarea nr. 5 . apāndāsescu mash anchetatslji cari pi āntribarea nr. 4. apāndāsirā sum "1"]

5. CU CATSI PROBLEMI VĀ STRĀVĀSIT CĀNDU U REGHISTRAT ORGANIZATSIA A VOASTĀ?:

6. CARI EASTI POZITSIA GHEOGRAFICĀ A LUCURLUI ALI ONG A VOASTĀ?

- 1. nivel local
- 2. nivel reghional (ma multi comuni)
- 3. nivel natsional
- 4. tu reghionlu ali SDE
- 5. tu Europa tutā
- 6. global (lumea tutā)

7. CARI DI AESTI ACTIVITĀTS NAI MA GHINI DA DESCRIPTSII TI LUCURLU ALI ONG A VOASTĀ?

- 1. Asigurari servisi tu vārā reon / sector/ targhet grupā
- 2. Reprezentari shi adrari lobi tu vārā reon / sector / ti vārā targhet grupā

3. Combinatsii (shi servisi shi reprezentari)

8. TU CARI DI AESTI SFERI LUCREADZĂ A VOASTĂ ORGANIZATSII TSIVILĂ:
āntsercljeats trei cu nai ma mari volum di activităts

1. sportu
2. ecologhii/apurari a loclui ti bănari
3. sănătatea
4. senzibili/marghinalizati grupei
5. ântribâri ti fara
6. ândrepturi a omlui
7. apurari sotsială
8. comunităts locali
9. sotsietati tsivilă
10. arta shi cultura
11. relatsii interetnitsi
12. agiutor humanitar
13. educatsii shi shtiintă
14. integratsii europeani
15. developari economică (intrari la lucru, ahurheari biznis)
16. developari rurală
17. agrar
18. developari a buneatsăljei
19. ficiori
20. muljeri
21. timiri
22. persoani cu ahorghea lipsituri
23. ândrepturi a animalilor di acasă / animali pit sucăchi
24. altă, ângrăpsea cari _____

I. MISII SHI MENAGIMENT STRATEGHIC – CONDUTSIRI (M1-M3)

9. DESI ORGANIZTSIA A VOASTĂ ARI STRATEGHII (PLAN STRATEGHIC)?

1. Da. Ângrăpsits ti cari chiro easti a Vostu plan strateghic: 20____ - 20____ anlu
2. Nu

10. TITSI EXISTEADZĂ ORGANIZTSIA A VOASTĂ? CARI EASTI MISIA A ORGANIZATSILJEI A VOASTĂ?

11. CARI REZULTATI IMPORTANTI LI ARI AGIUMTĂ PĂNĂ TORA ORGANIZTSIA A VOASTĂ DI AHURHITA A A LJEI EXISTARI (ÂNGRĂPSITS MAXIMUM 3)?

12. TU CARI SFERI SUNTU AGIUMTI VĂRĂ REZULTATI, A MINDUITS CA PUTEATS S-AGIUNDZETS NICA MA MULTU?

II. CONDUTSIRI/STILURI A MENAGERLOR SHI A LIDERLOR (U1-U2)

13. DUPU SHEMA A ORGANIZATSIIILJEI (ORGANIGRAM), CARI DI AESTI ORGANI LI AVETS TU ORGANIZATSIA A VOASTĀ:

1. Adunari
2. Comitet di condutsiri
3. Comitet executiv
4. Cantselarrii executivā
5. Slujbă di expertsă
6. Altu (vă plăcărsim s-ăngrăpsits): _____

14. CUM S-ADUC DETSIZILI TU ORGANIZATSIA A VOASTĀ? CARI U ADUTSI DETSIZIA FINALĂ?

15. TSI VA S-ALĂXITS TU LUCURLU A STRUCTURĂLJEI DI CONDUTSIRI (CARI LUCRI LIPSEASHTI S-AMBUNEADZĂ TI ADUTSEARI DETSIZII TU ORGANIZATSIA)?

III. MENAGIMENT A RESURSILOR CU OAMINJ

16. R1. ĂNGRĂPSITS LU NUMIRLU A MEMBRILOR SHI/ICĂ PERSONAL ANGAJAT TU ASOTSIATSIA A VOASTĀ

						Ilichii (Instructsii: Ăngrăpsits lu numirlu a membrilor/personalu sum numirlu compatibil di anj)				
			Numir	Mascuri	Feamini	18-30	31-40	41-50	51-60	pisti 61
CĂTS MEMBRI TOTAL ARI A VOASTĀ OTS?										
CĂTS MEMBRI ACTIVI ARI TOTAL A VOASTĀ OTS?										
CĂTS LĂCRĂTORI ARI TOTAL CU AMPLINI SĂHĂT DI LUCRU?										
CĂTS LĂCRĂTORI ARI TOTAL CU GIUMITATI SĂHĂTS DI LUCRU?										
CĂT PERSONAL ARI CU CONTRACTI DI AUTORI TU 12 -LI MESHI DIT SONI?										
CĂTS VOLONTERI ANGAJĂ A VOASTĀ OTS TU 12-LI MESHI DIT SONI										

17. ĂNGRĂPSITS-U STRUCTURA ETNICĂ A MEMBRILOR A VOSHTSĂ, CU PREZENTARI A NUMIRLUI (ICĂ PROTSENTUL) DI NUMIRLU TOTAL A MEMBRILOR (REMARCA: grupili etnitsi suntu arăspânditi dupu abetseda)

	Arbineshi	Bosnjats	Armănj	Machidonj	Romi	Sărghi	Turtsă	Altsă (ăngrăpsits)
Numir ică (%)								

18. CSRI TRENINZI LI AU VIZITATĀ A VOSHTSĀ MEMBRI/PERSONAL ANLU 2013?

	Numa/tema a treninglui	Numir a personalui di OTS cari partitsipā	Cari institutsii/organizatsii/ programā lu realizā treninglu
1			
2.			
3			

Instructsii: Bāgats ma multi arādārichi cara s-hibā lipsitā

**19. CATSI SHTEARI (TU CARI SFERI) EASTI LIPSITĀ A ORGANIZATSIIJIEI A VOASTĀ SHI A MEMBRILOR A
VOSHTSĀ TI IMPLEMENTARI CU SUXES A ACTIVITĀTSLOR SHI LUCURLU ORGANIZATSION? DUPU
MINDUEAREA A VOASTĀ, CARI SUNTU NAI MA LIPSITI TRENINZI /CONSULTATSII?**

--

20. CARI LIPSITURI SHI SERVISI A MEMBRILOR LI UMPLI/ASIGUREADZĀ ORGANIZATSIA A VOASTĀ?

--

IV. CAPATSITATI FINANSIALĀ SHI MATERIALĀ SHI CONDUTSIRI CU RESURSILI LOCALI

21. CU CARI ECHIPAMENTU FUNCTSIONAL LUCREADZĀ ORGANIZATSIA A VOASTĀ?

ECHIPAMENTU			NUMIR
	Da	nu	
DESC TOP COMPIUTER	1	2	
LAP TOP COMPIUTER	1	2	
TELEFONI	1	2	
FAX	1	2	
PRINTER	1	2	
SCHENER	1	2	
AMAXI	1	2	
FOTOAPARAT	1	2	
VIDEO CAMERA	1	2	
Web page			
ALTU (āngrāpsea ma-nghios):	1	2	
	1	2	
	1	2	
	1	2	

22. CAPATSITETI (CANTSELARII) A ORGANIZATSIIJEI A VOASTĀ

			Nicuchiri Nu (Pälteashti ayoghi)	M2 CATI CVADRATI?	TINJII CAT PÄLTEASHTI AYOGHI?
	da	nu			
ARI CANTSELARII	1	2	1	2	

23. CARI RESURSI TI FINANSARI LI AVEATS TU TRICUTSLJI DOI ANJ FISCALI

RESURSI	2011		2012	
	da	nu	da	nu
Pälteari ti membrurā	1	2	1	2
aktivitāts economitsi a OTS (vindeari servisi/ producti, camati)	1	2	1	2
agiutor finansial di condutsirea localā	1	2	1	2
agiutor finansial di condutsirea tsentralā	1	2	1	2
donatsii / sponzorizari di companiili	1	2	1	2
donatsii di individui	1	2	1	2
agiutor finansial di donatori di tu xeani icā di fondatsii	1	2	1	2
agiutor finansial di donatori di acasā icā di fondatsii	1	2	1	2

24. CÄT EARA BUGETLU A VOASTU ANLU 2012? (TU DENARI)?

_____ denari

25. DESI AVEATS DATĀ APPLICATSII TI PROECTU TU ANJLJI 2011-2012?

1. Da
2. Nu

INSTRUCTSII: pi āntribarea nr. 26. apāndāsescu mash anchetatslji cari pi āntribarea nr. 25. apāndāsirā sum "1.

26. TU TABELA MA-NGHIOS DIDETS INFORMATSII TI NUMIRLU SHI STATUSLU A DATILOR APPLICATSII

	Dati aplicatsii	Amintati	Nica ashteaptā apandāsi
Numir			

27. DUPU MINDUEAREA A VOASTĀ CARI EARA ISPETSLI TI NISUXESLU A APPLICATSIIJOR A VAOSTI TI PROECTU (CARA S-LI AIBĀ)?

28. PÄNÄ LA CARI INSTITUTSII AVEATS DATĀ APPLICATSII TI PROECTU TU ATSEL CHIRO?

1. Institutsii guvernamentalā pi nivel tsentral. (āngrāpsits cari: _____)
2. Institutsii guvernamentalā pi nivel local. (āngrāpsits cari: _____)
3. Organizatsii internatsionalā/donator (icā programā). (āngrāpsits cari: _____)
4. Organizatsii localā/donator (icā programā). (āngrāpsits cari: _____)
5. Alti (āngrāpsits: _____)

29. TU SINFUNILJI CU EXPERIENTSA A VOASTĀ CU PROTSESLU TI APPLICATSII TI PROECTI, CARI INSTITUTSII SUNTU NAI MA EFECTIVI?

30. DUPU MINDUEAREA A VOASTĀ CUM POATI ASOTSIATSIA A VOASTĀ S-U ASIGUREADZĀ A LJEI STABILITATI FINANSIALĀ TU 1-2 ANJLJI TSI YIN?

V. RELATSII CU PUBLICA SHI COMUNICATSII CU ALTI ORGANIZATSII/INSTITUTSII

31. PI CARI MEDIUMI EARA PUBLICATĀ/PREZENTATĀ ORGANIZATSIA A VOASTĀ TU ANLU DIT SONI?

	TV Natsionalā/localā	Radio Natsional/local	Mediumi di presā (fimridz, magazini)	Internet frāndzā	Mediumi sotsiali (Facebook, Twiter, shi ashi ma anclo)
Numir di publicari					

32. ĀNGRĀPSITS NAI MA MULTU 3 NAI MA IMPORTANTI ORGANIZATSII SHI INSTITUTSII TU CAFI UNĀ DI 4-LI COLONI CU CARI ORGANIZATSIA A VOASTĀ ARI BUNĀ COLABORARI

	Institutsii di condutsirea tsentralā/localā	Organizatsii di sfera a sotsietatiljei tsivilā (ONG, sindicati, asotsiatsii)	Subiecti yuristitsi di Biznis comunitatea	Organizatsii shi institutsii internatsionali
1				
2				
3				

33. ĀNGRĀPSITS NAI MA MULTU 3 NAI MA IMPORTANTI ORGANIZATSII SHI INSTITUTSII TU CAFI UNĀ DI 4-LI COLONI CU CARI ORGANIZATSIA A VOASTĀ NOARI AVUTĀ COLABORARI (ICĀ COLABORAREA EASTI NIBUNĀ), A MINDUITS CA EASTI IMPORTANTĀ S-COLABOREADZĀ CU EALI.

	Institutsii di condutsirea tsentralā/localā	Organizatsii di sfera a sotsietatiljei tsivilā (ONG, sindicati, asotsiatsii)	Subiecti yuristitsi di Biznis comunitatea	Organizatsii shi institutsii internatsionali
1				
2				
3				

34. DESI ORGANIZATSIA A VOASTĀ PARTITSIPEADZĀ TU BANA POLITICĀ PI NIVEL LOCAL ICĀ TSENTRAL?

35. DESI POLITICA SHI BANA POLITICĀ ARI INFLUENTSĀ PI ORGANIZATSIA A VOASTĀ? CUM?

36. CARI EASTI DIMĀNDAREA A VOASTĀ TA S-AMBUNEADZĀ RELATSIILI CU PUBLICA SHI COMUNICATSIA CU ASOTSIATSIA A VOASTĀ TU CHIROLU TSI YINI?

VI. FACTORI EXTERNI SHI INTERNI

37. CARI SUNTU NAI MA MĀRLI PROBLEMI DI NAFOARĀ (FACTORI NEGATIVI EXTERNI) CU CARI S-STRĀVĀSEASHTI ORGANIZATSIA A VOASTĀ?

	Turlii a factorului externu	Pretsizats CARI shi TSI (regulativā), CARI shi TI TSI (institutsii/ organizatsii/ donatori) shi ashi ma anclo	Cum s-reflecteadzā influentsa negativā pi a voastā OTS?
1	NICOMPATIBILĀ LEGHISLATIVĀ REGULATIVĀ		
2	COLABORARI/COORDINARI/SUSTSĀNIRI DI INSTITUTSII		
3	FACTORI FINANSIALI		
4	FACTORI SOTSIO-CULTURALI		
5	FACTORI POLITITSI		

VII. PLANURI TI YINITOR A ORGANIZATSIIJIEI

38. PI BAZĀ DI A VOASTĀ EXPERIENTSĀ SHI PROVOCĀRI PĀNĀ TORA CU CARI VA AVETS STRĀVĀSITĀ, DUPU MINDUEAREA A VOASTĀ CĀTRĀ IU (CATSI PROGRAMĀ) LIPSEASHTI S-SHUTSĀ ORGANIZATSIA A VOASTĀ TA S-DEVELOPEADZĀ SHI S-HIBĀ SUSTSĀNUTĀ?

39. DI CĀNDU LI LOAT TU VIDEARI TUTI ASPECTI A LUCURLUI A ORGANIZATSIIJIEI A VOASTĀ, CARI SUNTU TREILI (3) PROBLEMI PRIORITARI CARI LIPSEASHTI S-NĀSTREACĀ TU ORGANIZATSIA A VOASTĀ:

- 1.
- 2.
- 3.